STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 08863

GAYSTIKE ERD

Abraham Sutzkever

•

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

א. סוצקעווער / גײַסטיקע ערד

דער קוואַל

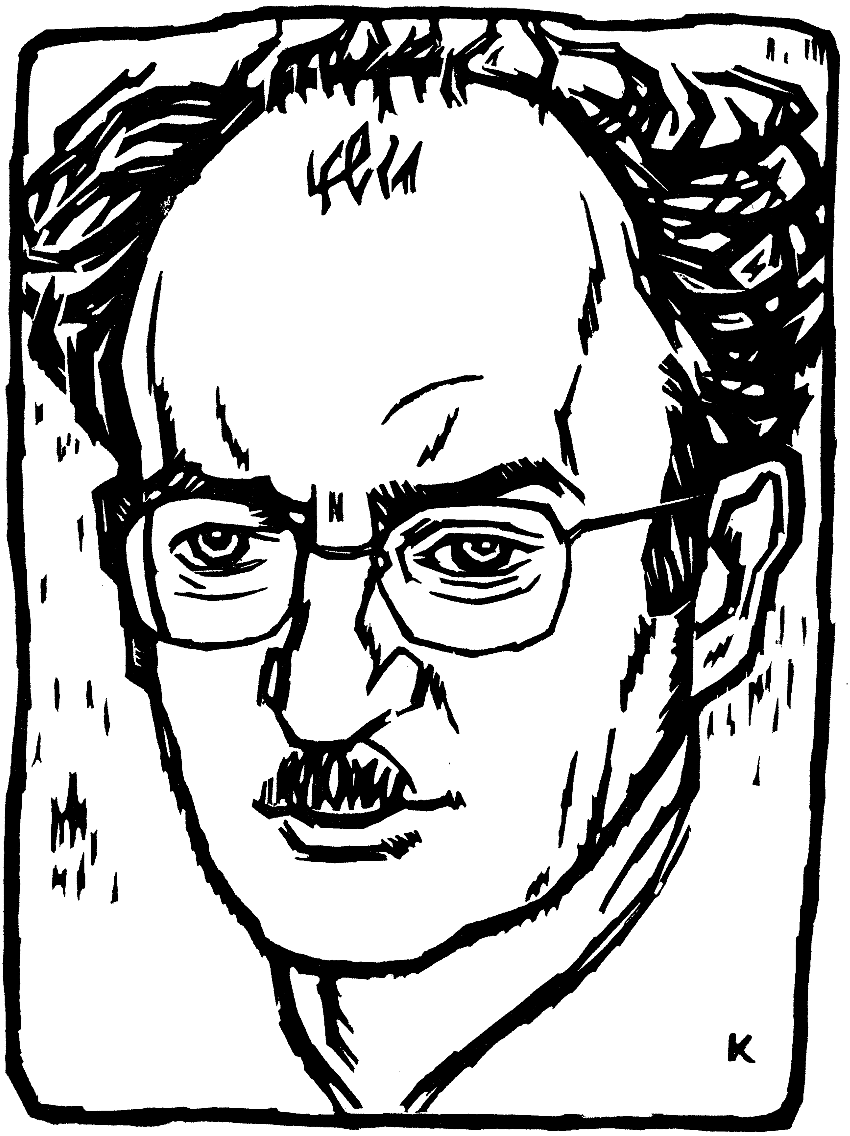
K

א. סוצקעווער

גײַסטיקע ערד

אָריגינאַל-האָלצשניטן / אַ. קאָלניק

תשכ״א — ניו־יאָרק — 1961

A. SUTZKEVER

GAYSTIKE ERD
SPIRITUAL SOIL

דאָס בוך איז געדרוקט מיט
אָריגינאַל - האָלצשניטן פֿון
אַרטור קאָלניק, פּאַריז

COPYRIGHT 1961,
BY ISRAEL LONDON

Published by
DER KVAL, I. LONDON, *Publisher,* NEW YORK, N.Y., U.S.A.
MANUFACTURED IN THE UNITED STATES OF AMERICA
BY MARSTIN PRESS, INC., NEW YORK

אויפֿן ים,
בײַם געבורט
פֿון לעגענדעס

איינס

נאָך הוידעט זיך די ערד, און ס׳האָט קיין דעה
די צײַט ניט אויף דעם שטענדיקן זכּרון.
אין זײַנע כוואַליעס ציט מײַן אָדיסייע
צוזאַמען מיט די יאָרן, יאָרן, יאָרן.
וווּהין? איך האָב ניט אײַנגענומען טראָיע,
נאָר טרויער איז דער אינדזל פֿון מײַן וואַנדער.
די כוואַליעס — אָדלער־פֿליגל בליציק־בלויע —
אָט רוען זיי, אָט בלאָזן זיך פֿונאַנדער,
און ווילן אויפֿהייבן דעם ים! נאָר קענטיק,
זײַן טרויער וועגט ווי מײַנער, און זיי פֿאַלן מיד, אָפּהענטיק.

צוויי

איינזילביק וואָרט מײַנס: ים! ווי קאָן דיך פֿאַנגען
אַ זילב? ווי קאָן פֿאַרזיגלען דײַן סטיכיע
אַ קלאַנג, וואָס איז אַ קינד פֿון דײַנע קלאַנגען,
געבוירן אין אָרקעסטער פֿון דער שקיעה?
ניט איך — נאָר ווינדן זינגען דיר אַ הימען,
ווי מושלען, וואָס געדענקען נאָך די דנאָען.
ווײַל אין דײַן קעניגרײַך ניטאָ קיין סימן
פֿון אַשמדאי, וואָס האָט אין זײַן שגעון
געצונדן מענטשן אויף דער ערד ווי סמאָלע.
צי האָסטו דעמאָלט ניט געקאָנט פֿאַרפֿלייצן זײַן ממשלה?

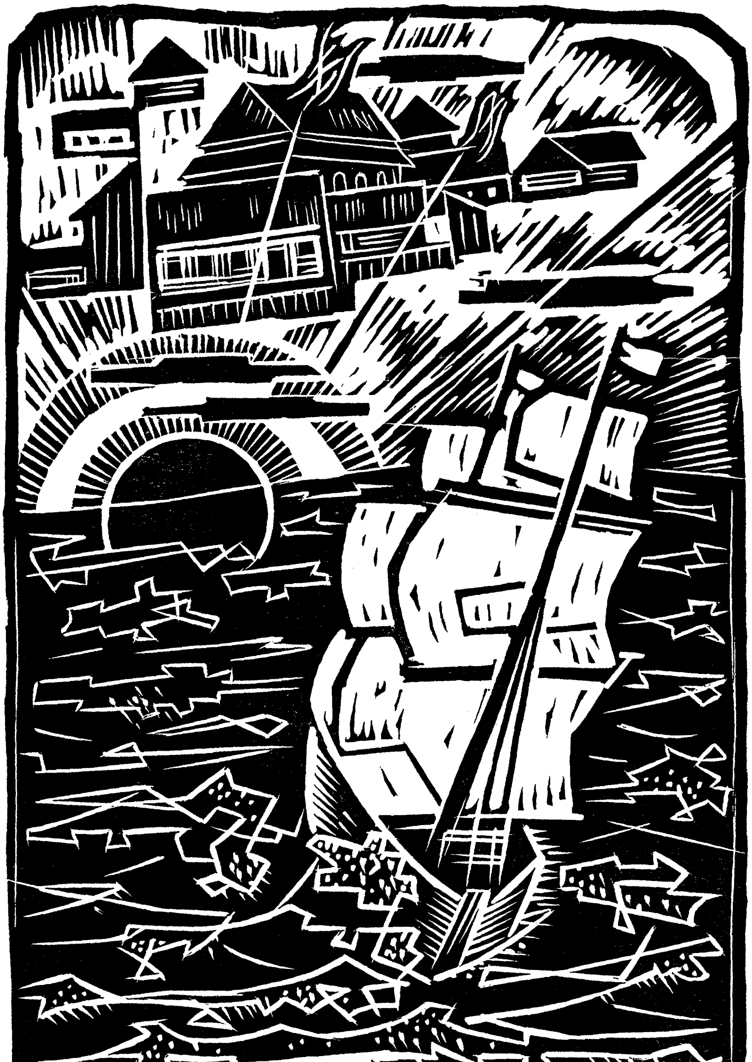

דרײַ

נאָר וווּ איז איצט די ערד? וווּ איז געבליבן
אַ יוגנט? וווּ איז גאָרטן און בית־עלמין?
בלויז ים און ים. סעפּטעמבער פֿערציק זיבן.
און אָפּגעקייטלט בין איך איצט פֿון אַלעמען...
וווּ איז מײַן היים? אַ זינגפֿויגל האָט פּלוצעם
געלאָזן הויל און אָפּגענאַרט מײַן דלאָניע,
אַ ניט־געזעגנטער און אָן תּרוצים...
און ס׳איז מײַן היים — זאָל לעבן די איראָניע! —
אַצינד אַ שיף געזעגלט איבער שטראָמען,
וואָס „פּאַטריאַ׳ איז דווקא איר ניט־הימלענדישער נאָמען.

פֿיר

די „פּאַטריאַ׳ איז כּולו בליאַסק און זשאַווער.
די זעגלען — אַ געלאַטע פֿון קאָלירן.
פֿאַרגלײַכן קאָן מען זי צו אַ קענטאַווער,
וואָס האָט אַראָפּגעשלונגען פּאַסאַזשירן.
זיי ליגן אין אַ דעמפּיקער קאַבינע,
ווי קאָנטראַבאַנד אין קאַמופֿלירטע שאַכטלען.
און אויפֿן מאַסטבוים קנײַפּט אַ מאַנדאָלינע
אַ נאַקעטער מאַטראָס לכּבֿוד וואַכטלען.
זיי דאַנקען אים אין ווײַסע קאַראַהאָדן
און מיטן זונפֿאַרגאַנג — שאַלאָם! צוריק צו זייער באָדן.

פינף

דער זונפאַרגאַנג — מײַן שטאָט! איך זע זי בולט.
האָב זי געקושט אין פײַער, איצט — אין וואַסער,
און ביידע מאָל איז זי אין מיר געקוילעט — — —
נאָר איצט קום איך פון וועלטן מאַנפאַרנאַסער,
געצוואָגן אין די לווערישע פאַרבן,
אַראַנזשענע און שלאַנגענע און בלאָנדע.
באַצווינג איך זיי, באַשירעמטע אין שאַרבן,
איך זאָל דערזען אין זונפאַרגאַנג דזשאָקאָנדע,
און וואַקכאַנאַליעס פונעם גרויסן פלעמער. —
אומזיסט! אַ מעסער קוילעט גאַסן אויפן ים אין דעמער.

זעקס

דער זעלבער זונפאַרגאַנג ציט אויך היפּנאָטיש
די גליווערדיקע פּאַסאַזשירן אויבן.
און יעדער זעט, ווי אַלט-באַקאַנט און שטאָטיש
פאַרגייט די זון אין זײַנע אַלטע שויבן.
געשלאָסן קאַנטשאַפטן. זיי מורמלען שטילע
די נעמען (וועגן דעם וועט קומען ווײַטער).
אַ בינטל אותיות-פורחות פון אַ תּפֿילה,
אַנטרונען פון אַ פאַרמעטענעם שײַטער.
און ווען איך שרײַב די שורה דאָ די נײַנטע —
איז נאָכן זונפאַרגאַנג, און פליטים שמועסן באַפרײַנדטע.

זיבן

...גרשוני האָט געבּרענט אין בּערגען־בּעלזען
די מתים. אַ געוועזענער פּאַרטייער
איז לוקאַ. איצטער גלייבּט ער בּלויז אין העל זען,
אין חלום, וואָס דער מענטש איז אים אַ שלייער.
זײַן ווײַב איז לענאַ. מ׳האָט געשטעלט די חופּה
בּײַם צפֿון־פּאָל. די מחותּנים — בּערן.
שולמית האָט געשפּילט אין ,,ווילנער טרופּע׳,
איצט שפּילט זי הינטער אַ וואָל פֿון טרערן.
מאַיאָר גאַליצקי טראָגט אַ פּויליש היטל
און ס׳קוקט אויף אים דער אָדלער דער קרומקעפּיקער מיט בּיטול.

אַכט

און מאַטלע איז אַ הויקערדיקע זקנה.
אַ פֿיאָלעטער הײַפּטל קרויט — איר פּנים.
— געבּליבּן בּין איך ווינציקער ווי איינע,
אַנשטאָט די אייניקלעך האָבּ איך פֿון סלאָנים
געראַטעוועט אַ ליאַלקע. אַ מתּנה
דער מאַמע רחל. דאַליע מײַנע, דאַליע.
זי ווײַזט די ליאַלקע. און צו דער לבֿנה
שפּאַצירט אַ זילבּער־אייניקל פּאַוואַליע.
די זקנה גיט אַ שפּרונג: מען וועט זי שעכטן!
און אַלע זעען דעם געהיימען פּאַספּאָרט: דעם נעכטן.

נײַן

די כוואַליעס פּאַטשן זיך אַליין ווי סאָוועס
באַפּאַלענע אין יענוועלטיקע הײלן.
און ביז מיר וועלן קומען צו די אָבֿות,
איז דאָ, מײַן פֿרײַנד, אַ ים נאָך צו דערצײלן.
דערצײלט האָט שוין די פּיאָלעטע זקנה,
אַצינדער וועלן אַנדערע דערצײלן
פּאַסירונגען, אַ מעשׂהלע אַ קלײנע —
און די נשמה וועט פֿון דעם זיך הײלן.
און שיכּור איז די „פּאַטריאַ׳ און דרײסטער.
לבֿנה האָט נאָך ניט געזען אַזאַ מין שיף מיט גײַסטער.

צען

אָ, פּנימער צוריק פֿון אַ יאָרצענדלינג!
חלומות מײַנע, ווו זענט איר פֿאַרנאָפּלט?
איך בין ווי איר אַ זעונג, אַ לעגענדלינג,
און ס׳איז מײַן דאָ ווי אײַערער — געדאָפּלט.
פֿאַרברענטע פּערל זאַמל איך און סיליע,
און וועל זיי אָנטאָן אין ירושלים
אַ יונגער דאָרט געבוירענער פֿאַמיליע,
אַ רעגנבויגנדיקן שטאָם אַ נײַעם.
דערוויַילע הייבט דער ים זיך צו די שטערן
און גיט זיי איבער וואָריקע לעגענדעס. לאָמיר הערן:

גרשוני:

(זײַן פּראָפיל איז אַ טונקל צעגליטע האָק אין אַ ראָזן אָרעאָל פון אַש. אַן אומגעזעענער האַמער האַלט די נאָז אין קאַווע. דער האַמער פאַלט ווײַך, מיט אַן אינעווייניקסטן אָפּקלאַנג, אויף זײַן הויט דער מעטאַלענער, און דינע, געזאַלצענע פונקען שפּריצן אין ים אַרײַן.)

— אַ באָטאַניקער בין איך. בלומען, גראָזן, געוויקסן האָב איך ליבער פון אַלע נאַרישקייטן אין דער וועלט. זייער פאָרם און אינהאַלט זײַנען מיר וויל באַקאַנט, עלעהיי מײַן זכרון וואָלט זײַן אַ בינשטאָק. איך וואָלט קענען אָנשרײַבן אַ ספר, מיט די פּיוטים פון זייערע פאַרביקע תפילות. נאָר צו וואָס? מען דאַרף זיי זאָגן אינעווייניק — — —

אַפילו דאָרטן, מיט קייטן אויף די פיס, בײַם טראָגן מתים צום געציקן שײַטער־הויפן, האָב איך זיי תמיד געזאַמלט, די איידעלע קינדער פון דער ערד. אין מלכות פון טויט איז מיר געגאַנגען אין לעבן, וויפל מינים בלומען עס באַצירן די געגנט.

געפאַלן אונטער אַ האַרמע אויסגעלאַשענע מענטשן, און קיין בלוט איז פון מיר ניט געגאַנגען, ווײַל ס׳האָט שוין פריִער אויסגע־קאַפּעט ווי אַ יום־כיפּורדיקע ליכט, האָט אַ נאָענט פאַרגעסניטל איבער מיר זיך דערבאַרעמט און מיט די לעבעדיקע פליגל דערהויבן מײַן געביין.

אויף דעם טויטנוועג פון די מתים צום שײַטער־הויפן און צוריק האָב איך נײַן און נײַנציק בלומען באַזונדערע באַוויזן אָנצוזאַמלען. כ׳האָב זיי אויסבאַהאַלטן אונטער מײַן קבֿרדיקן געלעגער אין אַ זײַדן העמדל פון אַ טויט קינד, און בײַ נאַכט — זיי צערטלען, זיך מיט זיי האַלובען, און דערקענען וועדליג ריח און ליניע איטלעך בלימל באַזונדער.

. . . פאַרפאָרן איז נאָך געלעגן די ערד, און ווי אַ צעשמאָלצן בערגל שניי האָט די זון אָפּגעטײַעט.

גײַסטיקע ערד

באָרוועס, מיט נײַע קייטן אויף די פּיס, צוזאַמען מיט ענלעכע צו מיר, האָב איך געפּאַלמעסט מיט אַ לאָם דעם בייניקן באָדן צו קאָרמען דעם געשוואָלענעם פּײַער מיט מתים. פּלוצעם: אַ נײַע אומבאַקאַנטע בלום. די פּרישינקע בלעטלעך ציטערן ווי סטרונעס אונטער אַ דין פּעלדל שײַנענדיקן שניי.

מסתמא, איז מיר געקומען אויפן רעיון, איז דאָס אַ זעלטענער פּרימולאַ ווערים, אָדער ווי ס'הייסט אין פּויליש: פּערוויאָסנעק. די בלום וואָס אָדאָס מיצקעוויטש האָט אַזוי ראָמאַנטיש באַזונגען. אַ סימן — ס'איז חודש אַפּריל.

פּאַוואָלינקע, די וועכטער זאָלן ניט מערקן, בייג איך זיך אײַן, שאַר אָפּ דאָס פּעלדל שניי, ווי דעם זוים פון אַ בלוזקע בײַ אַ געליבטער, און וויל זי נעמען. צו מײַן שטוינונג איז די בלום צוגעהעקלט צו אַ קייטל. איך אַנטהיל זי ווײַטער, און די בלום איז גאָר אַ מעדאַליאָן אויף אַ נאַקעטן קערפּער!

דעמאָלט האָב איך גענומען דעם קערפּער אויף מײַנע אַקסלען און אים געטראָגן צום שײַטער.

אַרומגעכאַפּט מיטן פּורפּלנעם זײַד פון די פלאַמען, האָט זיך באַלד צעשמאָלצן דאָס אײַז אַרום די גלידער.

און אַ רגע איז געוואָרן אַן אייביקייט, און אין איר האָב איך דערקענט דעם מעדאַליאָן, און דאָס מיידל אויף וועמעס האַלדז דער מעדאַליאָן איז געהאַנגען.

— מײַן כלה! מײַן כלה! ווי בײַ אַ סאַרנע אונטער אַ רעגן-בויגן — אירע גרינע, גליקלעכע אַפּלען. איך אַליין האָב איר געשאָנקען דעם מעדאַליאָן בײַ דער פאַרקנסונג.

א. סוצקעווער

און כ'האָב געשווינד אַרײַנגעטאָן אַ האַנט אין פײַער און אײדער מײַן ברענענדיקער מלאך איז צעפֿאַלן אין אַש — דעם מעדאַליאָן פֿון איבערן טויטן האַרץ אַראָפּגעצויגן.

און דאָס איז די מתּנה, וואָס איך ברענג דעם אויסגעבענקטן לאַנד...

לוקאַ:

(לוקאַ איז אַ וואָלף. נאָר זײַנע האָר פֿאַלן אים ביז די אַקסלען, און ווען דער ווינט קאַמט זיי, פֿאַספֿאָרירן די לאָקן.)

— זיבן יאָר אויף אַ קריע איז עמעץ פֿון אײַך געשוואומען? איבערן אײַז־ים, ווו נעכט און טעג זײַנען איינפֿנימדיקע צווילינגען, האָט די קריע, אין גריים פֿון אַ מיטעלער שטאָט, זיך געפּליעסקעט.

באַשטענדיק איז דײַן היים ניט דאָ ווו זי איז. דײַן מאָרגן איז דײַן נעכטן. און בלויז איין מאָל אין אַ מענטשנס לעבן דרייט זיך איבער די בערישע צײַט.

קאָנסט ניט חלומען! אויסגעווײַסט מיט אַ בלענדיקן פּענדזל האָט די זון דײַן חלום, און דײַן וואָר איז אָן פֿאַרבן, ווי דו אַליין.

דײַנע אויגן זײַנען בלויז ווײַסלען, וואָס קוקן און זעען ניט.

אַנטלויפֿן? סײַדן אַ פֿאָקע זאָל דיך אײַנשלינגען, און אַרויס־שפּײַען העט־העט, איבער אַלע סיבירן.

האָסטו פֿאַרזוכט מירמלנע מענטשנפֿלייש? אַ לעבלעכן מוסקל פֿון אַ טויטן חבֿר?

פֿאַרפֿראָרענע סליאַדן פֿון מאַגנעטישער משוגעת, נאָר אויך זי איז אויף דער קריִע אַ געפֿאַנגענע.

און אַז אַ מענטש לאָזט איבער זײַן לעצטן אָטעם, וואָס בלײַבט הענגען צווישן קריִע און אומזוניקער זון, ווי אַ רויכיק־דימענטענע טויב איבער אַ צעבראָכן אײַעלע — האַקן אויסעט זײַנע חבֿרים אים אַ קבֿר אין אַ גליבע אײַז, לייגן אים אַרײַן אינעווייניק, דעקן אים צו מיט אַן אײַזברעט, און לאָזן אַוועק דעם קרישטאָלענעם סאַרקאָפֿאַג איבער די וואַסערן. און ווהין די קריִע וואַנדערט — באַגלייטן דיך קרישטאָלענע סאַרקאָפֿאַגן. פֿאַרשלאָסן איז אינעווייניק די זון טאָג און נאַכט און מיט אַן אײַזיקן שמייכל, ווי אַ ליוסטרע אַ באַהאַנגענע מיט קרעפּ, הענגט זי אייביק צוקאָפּנס איבער די אייביקע פּנימער פֿון דײַנע חבֿרים.

ס'טרעפֿט: אַ גלאַנציקע פֿאָקע זעצט זיך אויבן, ווי אַ ספֿינקס איבער אַ שווימענדיקן אָרון, און ביידן ביסטו מקנא מיט דער זעלבער נאָגנדיקער קינאה.

און אָט, ביַים ענד פֿונעם זיבעטן יאָר, האָט אַ ווילדער שניי־שטורעם זיך צעטאַנצט איבער דער קריִע; צעטראָטן די זון ווי אַ בלינדן וואָרעם און געצווונגען דעם ים זיך צו שטעלן דיבאָם.

און דעמאָלט, אין שניישטורעם, האָט זיך באַוויזן אַ געשטאַלט: מײַן מאַמע. און אַ בעכער מיט ווײַן האָט די מאַמע גענענט צו מײַנע ליפּן:

— זון מײַנער, טרינק, ס'איז דער ווײַן פֿון לעבן!

און קוים פֿאַרנומען אירע ייִדישע ווערטער און דעם ווײַן גע־טרונקען, האָב איך דערפֿילט, אַז גאָט איז מיט מיר באַנאַנד אויף דער קריִע.

— מאַמע, האָב איך גערופֿן, מאַמע, איך קאָן שוין ווידער חלומען!

א. סוצקעווער

נאָר דער שניי האָט צעדריוולט איר געשטאַלט, און ערגעץ ווײַט, איבערן ים, האָט געפּלאָנטערט איר פּאַטשיילע. און אויף דער מאַמעס אָרט איז לעבן מיר געשטאַנען אַ צווייטע: לענאַ! יאָ, די זעלביקע לענאַ. אַ טאָכטער פון אַ דאָרטיקן שטאַם. געבראַכט מיך אַ פּאַרפּראַ־רענעם צו איר טאַטן אין אײַזגעצעלט און דערוואָרעמט מײַן לײַב מיט אירע כּישופדיקע ליפּן.

איר טאַטע, אַי־דאַי־ביקע, אַן אַלטער פּישער, אַן עסקימאָס, האָט מיך אויסבאַהאַלטן. און ווײַל די היטער האָבן געדאַכט — פאַרזונקען האָט מיך אין ים דער שטורעם, האָבן זיי שפּעטער ניט פאַרײַגעלאָזן די שפירהינט מיך צו זוכן.

און לענאַ האָט מיט מאַמישער גוטסקייט איבער מיר זיך געבויגן, און אויך איר טאַטע, דער אַלטער עסקימאָס, האָט מיך ליב באַקומען.

זײַנען אַוועק אַ פּאָר חדשים און איך האָב צו אים גערעדט אַזוי צו זאָגן:

— גוטער מענטש, העלף מיר פון דאַנען אַנטלויפן, צוזאַמען מיט דײַן טאָכטער!

און אַי־דאַי־ביקע האָט אויסגעקלעפּט אַ קאַיאַק מיטן אייל פון מאַקסונען, אַזוינע פיש, און מעת־לעתן לאַנג האָט ער אונדז געפירט דורך געהיימע צווישנפעלדזיקע וועגן איבערן אײַז־ים.

און אַט בין איך צוזאַמען מיט מײַן ווײַב אויף דער „פּאַטריאַ", און דאָס קינד אין לענאַס בויך — איז די מתנה.

און די טאָכטער פון אַי־דאַי־ביקע האָט געשמייכלט מיט שמאַלינקע אויגן און צוגעשאָקלט מיטן קאָפּ, וואָס די לבנה האָט אים אונטערגעלענט מיט אַ קישן...

שולמית:

(אַז לוקאַ האָט פאַרענדיקט, האָבן אַלע זיך צוגעטוליעט נעענטער. איבער די רוקנס האָט געשליפֿן זײַן קלינג דער אַטעמדיקער מעסער פֿון דער קריַע. און שולמית, ווי אַ דרעמלענדיקער שוואַן, האָט אויסגעצויגן צו לענאַן אַ זילבערנעם מאַדיליאַני־האַלדז און די אַ קוש געטאָן אין שטערן.)

— זעט מײַנע שוואַרצע האָר! זאָלן קומען שאָטנס און קראָען מיט זיי זיך פֿאַרגלײַכן! קיין איין גראָ פֿעדעמל קאָן מען אין זיי ניט געפֿינען. און די זעלבע האָר זײַנען געוואָרן גראָ, ניין — ווײַס, ווי באַשנייטע צווײַגן.

און גראָ זײַנען זיי געוואָרן פּלוצעם, בײַם שפּילן אין געטאָ די „גרינע פֿעלדער"...

ס'האָט פּאַסירט דעמאָלט, ווען מײַן בליק איז אין מיטן שפּילן געפֿאַלן אין זאַל, און אַנשטאָט מענטשן זײַנען געזעסן אויף די שטולן — ביקסן.

באַמערקט האָט די גראָע מיסטעריע אַן אַקטיאָר אויף דער סצענע, און זײַנע מוסקלען זײַנען געוואָרן פֿאַרגליווערט ווי בײַם דערזען אַ שלאַנג.

און די ביקסן האָבן אַרומגענומען אַלע פֿרויען און זיי געבראַכט אויפֿן שולהויף, אין דער אַלטער קלויז.

— לאָמיר זאָגן קדיש נאָך זיך אַליין, מען וועט אונדז באַלד לעבעדיקערהייט פֿאַרברענען!

אָט די ווערטער האָט אויסגערופֿן אַן עלטערע פֿרוי, און די ערשטע זיך אײַנגעוויקלט אין איינעם פֿון די טליתים, וואָס האָבן זיך געוואַלגערט אויף דער ערד, ווי די געוועזענע הויטן פֿון זייערע בעלי־בתּים.

א. סוצקעווער

און באַלד האָבן זיך אַלע ווײַבער אײַנגעהילט אין טליתים און געזאָגט קדיש נאָך די אייגענע לעבנס לויט די יאָמערדיקע פּסוקים פֿון דער עלטערער פֿרוי.

און בײַ אַט דעם קדיש זײַנען צוריק שוואַרץ געוואָרן מײַנע ווײַסע האָר, ווײַל ווערן ווײַסער האָבן זיי שוין ניט געקאָנט...

גאַליצקי:

(און דאַ האָט שולמית איבערגעהאַקט איר דערציילן. גאַליצקי האָט מיט זײַן האַנט פֿאַרזיגלט אירע ליפּן. זײַנע פֿינגער האָט זי ניט אַוועקגענומען, נאָר שאַרף געקוקט אין זײַן פּנים, וואָס איז געווען פֿאַרדרייכערט ווי אַ שטיינערנע וואַנט, אונטער וועלכער מ׳האָט אויסגעפֿירט אַן עקזעקוציע.)

— פּראָשען פּאַנסטווא, לאָמיר ניט אַלץ דערציילן. די האָר קאָנען ווידער ווײַס און שוואַרץ ווערן. שולמית, איר זענט דאָך אַן אַק־טריסע, יאָ? טאָ זינגט עפּעס אַ היימיש לידל. זאָל זײַן לעבעדיק, מיר פֿאָרן דאָך קיין ארץ־ישראל! איך וועל צושפּילן אויף אַט דער באַלאַלײַקע — —

און מאיאָר גאַליצקי האָט אַרויסגעצויגן פֿון קעשענע אַ בינטל קופּערנע גילזן, אונגעסיליעט אויף אַ שנירל, און מיט זיי געקלימפּערט אַהין און צוריק:

— דאָס זײַנען די גילזן פֿון מײַן ביקס. אַזוי פֿיל שדים האָב איך באַרויִקט אין וואַרשעווער אויפֿשטאַנד...

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

עלף

וווּ זײַנען מיר? ווי קומט אין ים אַ דאָרטן?
געביטן קענטיק האָט די שיף איר ליניע
צו אײַזיקע און פֿײַערדיקע פּאָרטן,
אַנשטאָט צו זײַן בײַ קאָרסיקע, סאַרדיניע — — — —
און זע: אַ קוימען קאָרמעט מיט רובינען
צעקרימטע מײַלער. ס'גיט אַ בלענד קאַסקאַקע
אַ מאָדנע אויג פֿון אַשיקן באַגינען.
באַווײַזט זיך ניט בײַם האָריזאָנט אַ פּאַקע?
איז ניט קיין דאַכטונג וואָס איך מאָל און שילדער?
— דאָס וואַנדערן צוריק אַהיים די זעונגען און בילדער!

צוועלף

דער טאָג איז אַ פֿאַרלייקענונג פֿון טרוימען.
ער האַלט אין מעקן בלוטיקע מגילות.
אַ ים איז ים. אַ קוימען איז אַ קוימען.
אַנטהילט דעם מענטשנגײַסט פֿון זײַנע הילעס.
אַ טויטע כוואַליע איז ניט מער קיין כוואַליע.
אַ טויטער מענטש — אַפֿילו ניט קיין טויטער.
ס'איז בלענדעניש — — — קאָנטורן פֿון איטאַליע
געזעגענען. דער ים איז ראָז און לויטער.
כ'האָב ליב די ליכט-געבווירונג. די פֿאַנטאַסטיק
פֿון אַל דאָס נאַקעטע, רעאַלע. אָבער אָן באָמבאַסטיק.

א. סוצקעווער

דרייצן

צו ערשט — אַ וואָלקנדל. און ברוסטיק־וואָרעם
באַווייזט זיך אים אַנטקעגן אַ סירענע.
און באַלד, פֿון שוואַרצע שוימען, פֿול מיט שאַרם —
אַ גאָלדענער באַלעט, ווי אויף אַ סצענע.
דאָס טאַנצן וואַסער־טענצערינס. צעפֿלאָסן
די האָר. אין גלי־גלי־גליקלעכע יסורים.
און שלאַנגיק ציִען זיך אויף שטריק מאַטראָסן:
דאָס צויבערט פּאָסיידאָן. ס׳וועט זײַן אַ שטורעם!
ער שטייט אין ים. זײַן באָרד איז ביז דעם נאָפּל.
און כאַפּט אַ וואַסערמיידל אויף זײַן דימענטענעם גאָפּל.

פֿערצן

דער קאַפּיטאַן, מען רופֿט אים אָדיסעוס,
באַטאַפּט דעם צויבערער מיט זײַן לאָרנעטע.
זיי קענען זיך. און ביידע האָבן דעות.
פֿאַרבלאָנדזשעט האָט די גײַסטערשיף צו קרעטע.
און ס׳הענגט אים זײַן געליבטע אויפֿן שולטער —
אַ טיגערין אַ צוגעהיימישט גוטע.
און מעג די שיף זיך הוידען ווי אַ מולטער —
די טיגערין האָט ליב אין אַ קאַיוטע.
אַ בליץ. און ווי אַ זעלנער פֿאַלט אַ זעגל,
און די געליבטע לאָזט אַרוים פֿון קאַפּיטאַן די נעגל.

פּופּצן

מיט מאַרמאָרנע העקסאַמעטערס באַזינגען
די כוואַליעס דעם געוויטער. זייער קעניג
באַוויליקט שוין די ,פּאַטריאַ׳ צו שלינגען...
דערווײַל איז זי דעם קעניג ווידערשפּעניק.
זײַן צאָרן ברענט. איז דאָ אַזאַ מין שפּאַסער?
ער גיט אַ הייב פֿון מיטן ים אַ סקאַלע.
אַ וואָלקנבראָך. אַ ליאַלקע שווימט אין וואַסער.
איז דאָס דער לעצטער אונטערצי פֿון אַלע
נסיונות? ניין, מען קאָן דעם טויט ניט מײַדן!
געלאָזן אויף דער ערד — געפֿינט ער אויף די ימען. סײַדן?...

זעכצן

דער שטורעם האָט די מראה פֿון אַ בוינע.
אַ בליצן-חלף שימערט ווו-ניט-וווּ.

גרשוני:

— מסתמא בין איך זינדיקער ווי יונה,
טאָ שלײַדערט מיך אין ים — וועט ווערן רוּיק.
דאָס יִדנלאַנד וועט זײַן מיט יִדן אָן מיר.
אַ מתים-ברענער איז ניט קיין מיוחס.
אַ שאָד, אַ שאָד איז בלויז דעם מעדאַליאָן מיר.

לוקאַ:

— זאָל גיין דער קאַפּיטאַן צו אַל די רוחות!
אַ שיף? געטרויען קאָן מען אים אַ לייצע,
אַי-דאַי-ביקע דער עסקימאָס וואָלט זיך געטאָן אַן עצה!

א. סוצקעווער

מאַטלע:

— עס קומט מיר. ניט געראַטעוועט די שוואַלבן.

שולמית:

— אַ האַלבער וועג איז אויך פֿאַר מיר אַ גאַנצער.

אַ שטים:

— זאָגט ווידוי!

גאַליצקי:

— ניין, איך האָב ניט ליב קיין האַלבן,
האָב ליב גאָר אײַך, און ליבע איז אַ פֿאַנצער.

לענאַ:

— אויב כ׳האָב קיין טעות ניט, איז גאָר דער שטורעם
אצינד אין מיר, און שטילקייט איז דערנעבן.

לוקאַ:

— וואָס מיינען דײַנע קינדערשע דיבורים?

לענאַ:

— אַזוי, אַזוי, אַ שטויסערל, אַ לעבן.

גאַליצקי:

— ס׳געפֿעלט מיר. בליץ-און-רעגן וועט אים זאַלבן
צו זײַן אַ העלד. אַ גאַנצער וועג! איך האָב ניט ליב קיין האַלבן!

אַכצן

אַ קינדגעוויין האָט אָפּגעטאָן דעם צויבער
פֿון שטורעם־קעניג. זיגערישע, פֿלינקע
מאַטראָסן לאַכן: ער פֿאַרגלעט זײַן שויבער...
דער סאַפּענדיקער ים איז בלוי ווי סינקע.
דעם שטורעם־קעניג פֿאַלן אײַן די דמים:
— אַנטלויפֿן אויף די וואָלקנס — בלאָנדע קעמלען!
זיי נעמען נימ. און שפּרייטן גוטע בשׂמים.
באַנײַטע שלווה. מידע זעגלען דרעמלען.
און אויפֿן מאַסטבוים קנײַפּט אַ מאַנדאָלינע
אַ נאַקעטער מאַטראָס: אוי, דינע מיידל, דינע־דינע.

נײַנצן

די פֿיאָלעטע מאַטלע שטייט באַזונדער
און לאָזט אַ טרער אין ים: — איז עמעץ ערבֿ,
אַז מיט אַ זקנה וועט געשען אַ וווּנדער,
געפֿינען וועל איך אינעם לאַנד מײַן קרובֿ?
איך ווייס דאָך נימ אין סאַראַ שטאָט צי דערפֿל,
אין אימהדיקע בערג, צי גאָר אין תּהומען
איך זאָל אים זוכן. סײַדן וואַרפֿן וועפֿל...
— אַ, באָבעשי, צי ווייסט איר כאָטש זײַן נאָמען?
— דעם נאָמען? איך וועל גיין צו מאַמע רחל
און וועל זי פֿרעגן ווו ער וווינט. מען רופֿט אים כּבֿיכול.

א. סוצקעווער

אַראָפּגעלאָזן שוין אין ים דער אַנקער.
צי האָט אַ דנאָ אַ חלום? ווײַסע שטיבלעך.
אַ פּאַלמע. און אַ זאַמד אַ זוניק בלאַנקער.
און הענט ווי טויבן פלאַטערן דאָרט ליבלעך.
און עמעץ לויפט אַנטקעגן מיט אַן עמער,
ווי ברענען וואָלט דער ים, און ער — געלאָשן.
מײַן ברודער! ס'טונקלט. ניין, איך קאָן ניט זען מער.
פאַרהאַקט אויף זיבן שלעסער איז מײַן לשון.
באַפאַלן וועט אים אויך אַ ליקוי־חמה,
און ער וועט מורא האָבן שווײַגן, צי עס לעבט די מאַמע — — —

די סאַברעס
בליִען

איינס

ס'איז נאַכט. אַ הויז בײַ שייך־אַברעק. דאָ וווין איך
בײַם ברודער. אייגן בלוט און היימיש נעענטסטער.
זײַן יום־טובֿ מיט אַ הויפֿן אַש באַלוין איך...
בלחש קומט אין צימער דורכן פֿענצטער
אַ פֿײַגנבוים. ער ברענגט מיר אַ מתּנה
אַ זיסן מילכוועג. יע, אַ גוטער סימן.
— שהחיינו, ברודער, פֿײַגנבוים — שהחיינו!
אַזאַ מין בוים איז ווערט אַ ליד, אַ הימען.
אַ פֿײַגנבוים? דאָס איז דער עץ־החיים,
באַבלעטערט מיט אַ לעבעדיקן ייִדן־דור אַ נײַעם.

צוויי

דורך זײַן געצווײַג, און אויסגעטאָן פֿון חומר,
דורך ציטער־שפּינוועבס דײַטלעך נעמט זיך שנײַדן
בײַם פֿוס פֿון באַרג דער דענקמאָל פֿון אַ שומר —
ס'גערײַט פֿון טויטן אַלעקסאַנדער זײַדן.
און איבער אים (דאָס ווײַזט מיר אָן און לערנט
מײַן ברודער), אינעם זילבערלעכן תּוהו,
ווו ס'ענדיקט זיך דער כּרמל, ווערט באַשטערנט
אַלץ ליכטיקער די הייל פֿון אליהו.
שאַקאַלן ווײַנען זיך צונויף און שאַלן,
ווי ס'וואָלטן קינדער נאָכגעמאַכט ס'געיאָמער פֿון שאַקאַלן.

דרײַ

די הייל. דאָ איז די לופֿט אַן אַלט־געהיימע,
אַ גילגול פֿון אַ טײַך אַן אויסגעטײַכטן.
...אַ פֿײַערל. ס׳באַפֿאַלט מיך אַ תּרדמה.
פֿאַרשאָטן כ׳ליג אין שניי. אַנטקעגן לײַכטן
אַ האָרדע צווילינג־פֿײַערלעך, אומצייליק. —
חבֿרים וועלף. זיי וועלן זיך מסתּמא
צעטיילן מענטשלעך מיט מײַן יעדן חלק.
נאָר וועלן זיי מיר לאָזן מײַן נשמה,
צי בלויז די צוויטן פֿון צעפֿליקטע קליידער?
איך ליג אין שניי און טו אַ תּפֿילה, גיב זיך שטום אַ נדר:

פֿיר

אויב דו וועסט מיך באַשיצן פֿון די חיות,
באַצאָלן וועל איך דיר מיט גרויסע לידער
בײַם כּרמל, בײַם געזאָלבטן הר־הבית,
אַז יעדער שטיין וועט שפּרינגען ווי אַ ווידער.
און קוים איך טו מיט דיכטערישער העזה
דעם נדר, און איך ענדיק — ערשט אַ זקן
האָט אויסגעשיילט זיך באַלד פֿון אַ בעריאָזע
און צוימט די וועלף. איך הער זיי אויף צו לאָקן.
— — — — — — — — — — — — —
אַצינד, כּדי מקיים זײַן דעם נדר,
געקומען בין איך אין זײַן הייל. ניטאָ דער זקן, ליידער...

א. סוצקעווער

פינף

איז דאָס די קלײנע גרױסע ערד אָן מעסטונג?
איז דאָס די ערד, װאָס גײט אַרײַן אין סידור?
װוּ דער באַשעפֿער האָט געבױט זײַן פֿעסטונג,
צעשפּליטערט זי און פּלאַנט צו בױען װידער?
איז דאָס די ערד פֿון זװוּנגען און טראַנסן,
װוּ אױך דער טױט איז ניט רעאַל? דערװײַלע
פֿאַרשיכּורן אײנמאָליקע ניואַנסן,
און ערגעץ מאָנט אַ שאלה נאָך אַ שאלה — — —
איך טרינק דעם װילדן, גרױען װײַן פֿון שטײנער,
װי ס׳װאָלט אַ זעג מײַן פֿינצטערניש געזעגנט מיט אירע צײנער.

זעקס

דער נחל קישון בלינצלט װי אַ נאָדל,
דו קענסט אַרײַנטאָן ס׳טײַכל אין דײַן קליאַפּע.
פֿון דעסט װעגן איז ער בכּבֿוד גדול
אַ תּושבֿ אין תּנ״ך. װי אױף אַ מאַפּע
איז אױסגעשפּרײט דאָס לאַנד. עס איז די לאַנדשאַפֿט
אַ לולבֿדיקע. ס׳האָט די זון אַ פּיטום.
איך גײ אַצינד מיט חיפֿה שליסן קאַנטשאַפֿט.
כ׳האָב ליב דעם זאַלץ פֿון אומבאַקאַנטן ריטעם.
ס׳באַגלײט מיך זמירי. װעגן אים — באַזונדער.
אַ װוּנדער איז מיר נאָר, װאָס װוּנדער איז דאָ ניט קײן װוּנדער.

זיבן

און אָט איז חיפה. אַנגעגליטער קעסל.
דער ים־שטאָל איז איר דעק. און ס׳איז געגליכן
צו זשיפּענדיקער לאַווע גאַס און געסל,
פֿאַרגליווערט אינעם שפּרונג צום ים־התּיכון.
אַ דראָט־פֿאַרצווימונג. ענגלענדער אין קאַסקעס.
אַראַבער. ייִדן. אָפּגעברוינטע פֿרויען,
אַנטבלויזט די ליטקעס. און מיט שוואַרצע מאַסקעס
צוויי אַצלניקעס יאָגן ווי קאַובאָיען.
און פּלוצעם — בום! אַ רויך. עס פֿאַלט אַ שטאַבע.
אַ באָמבע אויף רחוב־המלכים. שיינער ברוך־הבא.

אַכט

מײַן חבֿר זמירי שטאַמט פֿון אוקראַיִנע.
שוין צענער יאָר אין לאַנד, נאָר אונטער וועגנס
צו זיך אַליין. עס רוט אויף אים די שכינה
בײַם שילדערן די אייגנשאַפֿט פֿון רעגנס
און היגע ביימער. אַז די ביימער שווײַגן
מוזריידן זמירי: „אָט איז מײַן אידעע —
געהער צו דער פּאַרטיי פֿון זיסע פֿײַגן,
און בלויז אַ בוים זאָל זאָגן דיר אַ דעה.״
מײַן חבֿר זמירי גיט זיך ניט קיין וואַקל:
— אַ באָמבע? ניט קיין חידוש. אַ געוויינטלעכער ספּעקטאַקל.

א. סוצקעווער

נײַן

אויך אייזלען האָט ער ליב. און קומט צו היפּן
אַן אייזעלע, נעמט זמירי אים שוין מאָלן:
— ,אַ רויזן־צווילינג זײַנען דײַנע ליפּן,
און דײַנע אויערן — צוויי פּײַפּיאָלן.'
און גיט ער אויך אַ צאַרטן פּאַטש אין סאַמעט
פֿון הינטער־חלק, ווערט אים טאָפּל גרינגער.
דאָס אייזעלע נעמט מיט אַהיים, צעפּליאַמעט,
די זיגלען וואַרעמע פֿון זמירים פֿינגער.
(ס׳האָט פּראַנסים זשאָס, דערמאָן איך זיך, אַ תּפֿילה:
,כ׳וויל קומען אין גן־עדן מיט די אייזעלעך די שטילע׳.)

צען

אַ קיאָסק. אַ בלאַט־פֿאַרקויפֿער איז מעיין
אין בלאַט גמרא. ס׳קאָנען אים די קונים.
פּאַוואָלינקע. זיי לאָזן אים צעקײַען.
אין קורצע כאַקי־הויזן — אַ בן־שמונים.
באַהאַנגען מיט מטבעות נאָז און שטערן,
און אויפֿן קאָפּ אַ זויגלינג נאַקעט, מאָגער,
און מיט אַ בויך, וואָס קלײַבט זיך צו געבערן,
באַגעגן איך אַן אייניקל פֿון הגר.
די זון פֿאַרגייט. און זיך אַליין אַנטגילדן
באַלקאָנען, שויבן, די העברעיִש מאָנענדיקע שילדן.

J.S.BACH

עלף

און זמירי זאָגט: „ווו זײַנען די קאָלירן?
אַנו געפֿין זיי, אויב דו ביסט אַ בריה.
געדענק: אָריענט. מען דאַרף זיך אָריענטירן,
אַניט וועט דיך פֿאַרשלינגען די מיסטעריע.
אַצינד — אָט איז אַ שיכפּוצער, טאָ גיב אים
אַ שימער טאָן די שיך. דו ביסט פֿאַרבעטן
צו אַרנאָלד צווײַג. זײַן ביטערקייט פֿאַרגיב אים.
איז ווערט אַ פּרײַז פֿון עלנט. עך, פּאָעטן...
אַ הענגענדיקער בלײַבט מײַן פֿום: ניט נייטיק,
איך האָב דאָך אויסגעבענקט דעם שטויב אין געטאָדיקן ווייטיק!"

צוועלף

אַ וואַקלדיקער מאַן אין שוואַרצע ברילן
באַווײַזט זיך פֿון אַ בוידעמדיקער נישע.
אַ גאָרגלדיקע האַנט. אַ גוטער ווילן.
די האַנט וואָס האָט געשריבן „סערזשאַנט גרישע".
און אויפֿן טיש — אַ וואַזע מיט גלאַדיאָלן,
זיי טרינקען זײַנע טרערן פֿון דער וואַזע.
באַשײַמפּערלעכע, וווּנדיקע סימבאָלן,
סך־הכּל פֿון דעם גאַנצן עולם־הזה.
נאָר איינע טרייסט אים, אַז די קונסט איז געטלעך —
די שוואַרצע קאַץ, זײַן פֿרײַנדין, אין די ווײַסינקע שקאַרפּעטלעך.

דרײַצן

דער מײַסטער זאָגט: ,איך לעב דאָ ניט־האַרמאָניש,
דערווידער איז מײַן שפּראַך, די שפּראַך פֿון געטע.
קוים־קוים איך זע. די זון איז צו דעמאָניש,
און אירע שטראַלן — אולטראַ־פֿיאָלעטע
אַ גאַנצן טאָג. איך האָב די נעכט שוין גערנער,
זיי קומען הויכע, שטומע, ווי זשיראַפֿן.
אַז ווייכע שאָטנס דעקן צו די דערנער,
איז אײַנגענעם אַ גאַנצע נאַכט צו שאַפֿן.
די מענטשן וואָלטן דאָ געווען פֿיל בעסער,
ווען ס׳וואָלט זיי ניט די זון צעשניטן מיט איר הייסן מעסער.׳

פֿערצן

— און ס׳לאַנד? — ,מײַן פֿרײַנד, איך ליב דאָס לאַנד פֿון ביבל,
נאָר ווײסן זי דעם אויסדרוק מאַרצעפּאַנע? —
אַ שיינער טרוים. איך זאָג עס אָן פּאַראיבל.
מײַן לאַנד איז דאָ. (ער ווײַזט מיר אָן אַ פּיאַנע.)
דאָ הויערט באַך. און וועגן אים איך ענדיק
אַ בוך. האָב זײַנע נאָטן און כּתבֿ־ידן.
איך טרינק זיי מיט די בלינדע אויגן שטענדיק.
מיט באַכן קאָן מען גיין אויף באַריקאַדן.׳
און אַרנאָלד צווײַג טוט אוים די שוואַרצע ברילן
און וועקט פֿון קבֿר באַכן. זאָל ער וועקן, זאָל ער שפּילן...

א. סוצקעווער

פּופּצן

איך האָב אַ מאָל געפֿאַנגען אין ווילִיע
אַ פֿישל אויף אַ ציטערדיקער ווענדע.
מאַכט איצטער מײַן זכּרון אַ נסיעה
אַהין, ווו אויך דער טײַך איז אַ לעגענדע:
ווען דורכגעהעקלט און שוין באַלד אָן לעבן
געצאַפּלט האָט דאָס פֿישל אויבן, דעמאָלט
איז לעבעדיק דער אָפּשפּיגל דערנעבן
געשוווּמען ווײַטער, זילבערדיק צעפֿלעמלט.
צו וועלכן פֿישל בין איך איצט געגליכן?
אַדורכגעהעקלט און געפֿאַנגען זײַנען ביידע איכן.

זעכצן

אַ, לייענער, זײַ מוחל מײַן דיגרעסיע,
זי האָט געמוזט אַרײַן אין מײַנע סטראָפֿן.
אַוועק די פֿישלעך — זאָג איך בפֿרהסיא:
אָן אויסטערלישע היים, אַ שאָד צו שלאָפֿן!
ס'איז חלומדיקער דאָ די וואָר פֿון אַלע
חלומות. ניין, דערלויב מיר זאָגן דרייסטער:
די ווײַטע נעכטנס פֿילט מען דאָ רעאַלע,
די הײַנטן האָבן פּנימער פֿון גײַסטער,
אַ תּהום — די מאָרגנס. עיקר־העיקרים:
פּאָעזיע איבער אַלע צײַטן זוכט אַ לײַב, אַ פֿאָרם.

זיבעצן

געוועט האָט זיך די זון: זי מוז צעשמעלצן
די אײַזיקייט אין מײַן געביין, דעם גליוועך.
נאָר ס׳וועלן ניט דערוואַרעמען קיין פּעלצן
אַ טויטע וועלט. אויף גאַסן תּל־אָבֿיבֿער
איז לעבעדיק. אַ שוויצערײַ. ס׳איז יעדע
מינוט שוין אַלט. אַן עקסטראַבלאַט אין רינשטאָק.
אַ תּימנער משיח האַלט אַ רעדע.
און ווי דורך אַ פֿאַרגרעסער־גלאָז אין בינשטאָק —
אַ ראַיעניש פֿון פּנימער. ווי מאָדנע —
די זעלביקע, וואָס מ׳האָט פֿאַרברענט אין ווילנע, קאָוונע, גראָדנע.

אַכצן

למען האמת מוז איך דאָ געשווינדער
פֿאַרבעסערן די פֿערזן, בין זיך מודה:
בײַם זען אַזוי פֿיל, קיין עין־הרע, קינדער
צי האָט זיך ניט געטאָן דאָס הארץ אַ הוידע?
פֿאַראַן אַ טרער, וואָס פֿון דער זון איז הייסער,
אַ טרער, וואָס פֿאַלט אין זיך ווי אין אַ ברונעם,
און ס׳ווערט אַן אָדליגע. זי גליט בסתר.
עס האָבן אויפֿגעוועקט זי די ניגונים
פֿון קינדער, קינדער, האָפֿערדיקע, זשוואָווע.
פֿאַראַן אַ טרער פֿון גליק, וואָס קאָן פֿאַרגיסן מיט אַ לאַווע!

א. סוצקעווער

נײַנצן

קאַפּע ,קנקן׳ — אויף מאַמע־לשון: קריגל —
איז אָנגעפּראַפּט מיט קינסטלער ווי מיט בינען.
מען דאַוונט צו דער מוזע: ,גיב מיר פליגל,
איך זאָל חלילה ניט אַראָפּ פון זינען.׳
מען קערט אַרײַן אַ קאָניאַק נאָך אַ קאָניאַק,
און ס׳גייט אַ רויך פון די פאַרשוויצטע בלוזעס,
ווי ס׳וואָלט געווען דער געטראַנק אַמאָניאַק...
נאָר ס׳בלײַבן קאַלטע, ניכטערע די מוזעס —
פאַר אַלעמען קיין פליגל וועט ניט סטײַען.
און איך אַליין בין שיכּור אויך. בין שיכּור ולא מיין.

צוואַנציק

אַ קלײנער קיבוץ־גלויות פון באַקאַנטע
מאַנירן, איזמען. אײנער שפּילט יעסיענין,
אַ צווייטער איז צום ווינציקסטן אַ דאַנטע,
אַ דריטער טראָגט אַ בערדעלע ווי לענין
און מאַכט אַ מינע, גלײַך עס וואָלט זײַן פאָטער,
אַ בדחן צי אַ כּלי־זמר פון דער ליטע,
געווען אַ דזשינגיס־כאַן, אַ וואַזשנער טאָטער.
אַ פערטער שווײַגט צו זיך — פון דער עליטע.
(אַ, בראָדערזאָן, ווי האָסטו וועגן איזמען
געזאָגט אַ מאָל: ,איך האַלט ניט פון קיין איזמען, איז מען —
איז מען!׳).

איין און צוואַנציק

פֿון סאַמע ווינקל, איין־אַליין, יחידיש,
מיט ברייטן שמייכל גוטמוטיק־נאַיוון,
באַגריסט מיך אַ פּאָעט, וואָס שרייבט אויף ייִדיש,
און ,מאַכט אַ ווארע׳ זאָגט ער הויך בכּיוון.
מען רופֿט אים שׂימחה, און אים פּאַסט דער נאָמען,
ווי ס׳פּאַסט אַ יונגן דיכטער זיין טשופּרינע;
ווי ס׳פּאַסט אין שול אַ יתום זאָגן: אָמן,
און ווי עס פּאַסט פֿאַר שׂימחהן זיין פֿריינדינע,
וואָס נייט אים אוים מיט בלימלעך אַ רובאַשקע,
און ווערט באַלד קומען אין ,קנקן׳ מיט אים צו טרינקען משקה.

צוויי און צוואַנציק

אום האַלבער נאַכט, ווען ס׳דרימלט שוין דער קעלנער,
נאָר ס׳דרימלט ניט דער נומער אויף זיין אָרעם,
באַווייזט זיך עמעץ און מען פֿילט: אַ זעלנער,
געבוירן אין אַ הויט — אַן אוניפֿאָרעם.
— ,דער זקן איז דער ליבלינג ביי דער יוגנט
(פֿאַרטרויט מיר שׂימחה), גיט צו שמעקן פֿעפֿער.
דעם זקן וואָלט עס אָבער ניט באַנוגנט,
ווען ער אַליין וואָלט ניט געווען אַ שעפֿער —
האָט ליב געדאַנקען אויסצושליפֿן, טאַקן.׳
און שׂימחה זאָגט: ,באַקען זיך מיט דעם שטענדיק יונגן זקן.׳

א. סוצקעווער

דרײַ און צוואַנציק

דער שטאָלטנער מאַן, באַהאַנגען מיט קאָלעגן,
ווי פֿייגל אין אַ שטורעם אויף אַ צעדער,
זיצט אויס אַ שווערע באַקסערהאַנט אַנטקעגן
און מיטן דריק — ניטאָ שוין מער קיין גדר.
און שטילער ווערט. עס קלאַפּט אַרײַן פֿון ווײַטן
דער ים־געריוש — אַ כוואַליעדיקע עדה.
דער זקן זאָגט: ‚איך שטעל זיך פֿאַר אַ פּייטן
אַזוי!' — ער סאַלוטירט. מיר זײַנען בײדע
די זעלבע נאַכט געפֿאָרן אויף אַ שיפֿל
און מעשׂיות האָט ער אויפֿגערודערט — איך געדענק ניט וויפֿל...

פֿיר און צוואַנציק

קאָן זײַן, איך וועל נאָך האָבן אַן אָקאַזיע
מײַן פֿרײַנד און העלד צו שילדערן געהעריק
אַ צווייטן מאָל. ער מאַניעט מײַן פֿאַנטאַזיע.
איך זוך די פֿאַרבן. ס'איז מײַן פענדזל טרעריק.
דערווײַל — צוויי שורות בלויז פֿון אָט דעם שײַנדל
אין יענער נאַכט, ווען איך האָב אים באַגעגנט:
— ‚קאָנסט ברענגען מיר פֿון אונדזער לאַנד אַ שטיינדל,
און כ'וועל דיר זאָגן אַקוראַט זײַן געגנט.'
אַזוי איז יצחק, פֿון פּלמח דער גרינדער,
אינטים געווען מיט מאַמע ערד, וואָס בענקט נאָך אירע קינדער.

פֿינף און צוואַנציק

אין ביאַליק-הויז. מען קומט אַרײַן דאָ צווישן
אַ סטראָפֿע מאַנדלביימער. אין אַ סאַליע,
באַשטעלט מיט בענק און לאַנגע, שוואַרצע טישן —
די אויסדערוויילטע, שרײַבערשע פֿמליא.
הײַנט אָוונט איז מען חבֿריש מקבל
אַ גאַסט, וואָס אַלע רופֿן אים: דער ווילנער,
בלויז ער אַליין איז גלייבן ניט קאַפּאַבל.
דער יושבֿ-ראש, אַ ווײַסער ווי אַ מילנער,
איז אויך שוין דאָ, פֿאַרוויקלט אין אַ שאַליק.
ס׳איז גוט צו אָטעמען דעם גײַסט פֿון חיים-נחמן ביאַליק.

זעקס און צוואַנציק

ווען ס׳וואָלטן זײַן די שויבן דיק ווי ציגל,
צעקרישלט וואָלט זיי אויך דעם ראַדיאָס ברומען.
דאָס פֿאָלק ישׂראל שמעלצט זיך אין אַ טיגל:
— גראָמיקאָ... רוסלאַנד... בעווין... אונאָ... טרומען...
אַ שיף מיט עולים... ענגלענדער... קפֿריסין...
אַ שיסערײַ לעם באַב-אל-וואַד... אַראַבער...
און — טאַנצמוזיק. מײַן גאָט, מען דאַרף דאָ נימים!
און באַלד געשעט אַ נס: אַ באַסאַראַבער
באַגריסט אַ ליטוואַק. יע, ס׳איז יעקבֿ פֿיכמאַן,
מגושמדיק, און — זעט אַ גראָז. אַן איידלמאַן, אַן איך-מאַן.

א. סוצקעווער

זיבן און צוואַנציק

— איך קום פֿון שחיטה-שטאָט, צו דיר, משורר
פֿון שחיטה-שטאָט. מײַן זון איז דאָרט פֿאַרלאָשן.
פֿאַרטיליקן האָט ניט געקאָנט דער צורר
דאָס איינציקע וואָס לעבט אָן לײַב — מײַן לשון.
די אותיות-פּורחות האָבן זיך פֿון שײַטער
אַ הייב געטאָן מיט מײַנע הענט צוזאַמען
און צוגעפֿאַלן דאָ צו זינגען ווײַטער —
דערמונטערן די אָפּגעהאַקטע שטאַמען.
איך בין מיט מײַנע טויטע אומצעטייליק,
און זייער ווײַסער שטויב איז ווי ירושלים — הייליק.

אַכט און צוואַנציק

לייגט צו אַן אויער צו דער ערד, איר קלוגע:
די מערדער טאַנצן אין פּאַלאַצן גראָמע.
און מיינט ניט, אַז דער טויטער איז משוגע,
ער לויפֿט אַרום אין דר׳ערד און מאָנט נקמה!
און וועלן מיר זײַן מאָנונג ניט דערהערן,
זײַן האַק וועט פֿאַלן, האָב איך מורא, ווו זי
וועט וועלן. אַן אַרמיי פֿון טויטע טרערן
ווערט לעבעדיק, ווי ס׳האָט געזען בן-בוזי — — —
פֿאַרמאַכט די אויגן: טויטע טרערן שטײַגן,
אַצינד, חבֿרים, לאָמיר אַלע שטומערהייט ניט שווײַגן.

ניַין און צוואַנציק

דער דרויסן האָט געבלעטערט בלויע דפֿין
און פֿול מיט אותיות איבער מיר געפֿינטלט,
ווי איך אַליין וואָלט פֿריִער זיי באַשאַפֿן — — —
און ס'האָט אַ מאַנדל־ריח זיי באַווינטלט.
נאָר פּלוצעם — איבער אַלענבי יאָגט האַסטיק
אַ רויטער מגן־דוד און אַ מאַסע
נאָך אים. ווי ס'יאָגט אין קינסטלער די פֿאַנטאַסטיק...
און שוואַרץ איז שוין ביַים טויער פֿון ,הדסה'.
— אַ האַנטגראַנאַט... ס'איז לעבן דזשעבעליִע...
לבֿנה קוקט אין פֿענצטער פֿון שפּיטאָל און ריַיסט זיך קריעה.

דריַיסיק

ס'איז ערבֿ ראש־השנה. ערבֿ ביַיטונג.
באַזונדער נאָך די פּולווער און די פֿלעמלעך.
נאָר אַז דו נעמסט אין האַנט אַריַין אַ ציַיטונג,
באַשיטן דיר די אויגן שוואַרצע רעמלעך.
און ערגעץ זיצן קאַלטע דיפּלאָמאַטן
און שפּילן שאָך מיט דיר און מיטן חלום
פֿון עלטער־זיידן דיַינעם, פֿונעם טאַטן.
ווי ענדיקט מען די מאָדנע שפּיל בשלום?
דער שוואַרצער קיניג היפּערט צו די וויַיסע...
די וויַיסע לויפֿערס גיבן זיך ניט אונטער, הער אַ מעשׂה!

א. סוצקעווער

איין און דרײַסיק

פּאַרטייען. אונטערערדישע געזעמלען.
אַנטרונען איז אַן אַרעסטאַנט פֿון עכּו.
מען זוכט געווער אין הויקערס בײַ די קעמלען.
ווער ווייס? קאָן זײַן, די קעמלען זײַנען טאַקע
פֿאַרשטעלטע ייִדן. גרייטן דעם נצחון.
מען גלייבט ניט אַ מלמד, אַ חבדניק,
אַ קינד אין וויג. און אין די זעלבע וואָכן
זעצט איינער איבער פּושקינס „מיעדני וסאַדניק",
און קינדער זעצן איבער אים אויס קינאה
מײַן טאָכטערס נאָמען — און פֿון ר ײַ נ ע איז געוואָרן ר י נ ה.

צוויי און דרײַסיק

דערווײַל קומט אָן אַ ווײַסע פֿרוי פֿון אויבער-
גליל. דאָס פּנים שלאָגט מיט האָרעוואַניע.
אַ זילבער-פֿעכער איז דער טשוב, דער שויבער.
גענוג צו זאָגן בלויז איר נאָמען: מאַניע.
און ווי עס טריקנט אַ מאַלאַריע-באָדן
דער אייקאַליפּטוס-בוים און ווערט ניט זעטיק,
אַזוי איז מאַניע מיטן לאַנד געלאָדן.
אַ נײַע מאָס פֿאַר ייִדישער עסטעטיק.
זי ברענגט מיר פֿון גליל אַ הענגל טרויבן.
אַזעלכע פּערל זײַנען בלויז בײַ איר אין קיבוץ, אויבן.

דריַ און דריַסיק

די לעצטע קלעטערטרויבן... זע: פֿאַרזונקען
אין יעדער טרויב אַ מלאכל — דאָס קערל.
זײַן שמייכל ווײַנט מיט פֿיאָלעטע פֿונקען.
פֿאַראַן באמת בלײַענדיקע פּערל!
די טרויבן זײַנען דורכזיכטיק אָן מורא,
זיי קלעטערן אָנפּיסיק צו די הייכן.
אַ שאָד, עס פֿאַלט ניט ווען מען וויל דער יורה,
אַ גראָבער פֿינגער לאָזט אויף זיי אַ צייכן.
אַצינד אַז כ'האָב פֿאַראייביקט שוין די טרויבן,
באַקומט דאָס וואָרט די ווײַסע פֿרוי. איך וויל דײַן צײַט ניט רויבן.

פֿיר און דריַסיק

זי זאָגט, און אירע גוטע אויגן מיניען:
— געקומען כ'בין צו דיר מיט צוויי ענינים.
איז לאָמיר קודם וועגן ערשטן ענין
אַ שמועס טאָן אַזוי זיך גלײַך אין פּנים:
ס'מוז ייִדיש אויסגלײַכן די חוט-השדרה
להכעים אַלע פֿײַניקער און שענדער.
מען מוז פֿאַר ייִדיש בויען אַ קאַטעדרע,
ירושלים זאָל פֿאַר אַלע לענדער
אַ טרייסט געפֿינען. זי זאָל זײַן מקיים
איר צוזאָג. מוזן מיר זיך טרעפֿן אין ירושלים.

פֿינף און דרײַסיק

והשנית, אויב דו בענקסט נאָך שניי, מײַן ליבער,
טאָ קום צו אונדז און האָסט דעם גאַנצן חרמון.
אַ שניי פֿון שנייענלאַנד. און דאָרט, בציבור,
קאָן זײַן, אַ סיביריאַק וועט עפּעס לערנען.
דאָרט גייט באַנאַנד אַ וואָלקן מיט אַ וואָלקן
שפּאַצירן אַזוי נידעריק אין פּרדס,
ווי ס׳גייען צוגעטוליעטע פּאָרפֿאָלקן...
באַרירן קאָנסטו די זײַדענע קאָקאַרדעס.
און ביכער גייען צווישן הענט. בקיצור,
באַקענען וויל איך דיך מיט זיי און זייערע באַשיצער.

זעקס און דרײַסיק

די סאַברעס בליִען. סאַפּענדיקע רויטן.
די לופֿט איז רויז פֿון שטעכיקער שאַטירונג.
אַ בליִץ האָט זיי אַ צונד געטאָן די קנויטן
און מיטגענומען איינע פּאָר אַ צירונג.
די קנויטן זייגן זידנדיקן בוימל.
באַלויכטן מיט דער בליִונג זײַנען מײַלן.
אַן אָדלער וואָלט געמעגט הײַנט בענטשן גומל —
די סאַברעס האָבן אים געשאָסן פֿײַלן.
אַ גאון, ווען מען נעמט אַראָפּ זײַן שאַרבן,
באַדאַרף זײַן מאַרך אוודאי קאָכן מיט אַזעלכע פֿאַרבן.

זיבן און דרײַסיק

צונויפֿגעקלעמטע סאַברעס בליִען, בליִען.
באַשטאָכענע מיט נאָדלען בריסט און היפֿטן —
געוויקסן, האַלב פֿאַרוואַנדלטע אין זיִען,
וואָס קיינער קושט ניט אויס די הייסע גיפֿטן.
בלויז ווילדע רויזן טוליען זיך צו זייער
פֿאַרבענקטן לײַב, צערייצט ווי בלינדע שלאַנגען.
אַ רעגנהאַנט אַנטהילט נאָך ניט דעם שלייער
כּדי צו לעשן זינדיקע פֿאַרלאַנגען.
די סאַברעס ברענען אין די נעכט. ביז וואַנען
די קנויטן זייגן אויס די הערצער, און די סאַברעס וויאַנען.

אַכט און דרײַסיק

ס'האָט יעדער שטאָט אַ ים בײַ איר צופֿוסן,
וואָס פּליעסקעט זי מיט אייביקע אַזכּרות.
און פֿעלט אַ ים, צו ווינציק אירע זכותן,
איז דאָ אַן אַנדער ים: אַ ים מיט צרות.
די שטאָט פֿון מלך דוד איז באַלאַגערט.
אַ שלאַגבוים נאָך אַ שלאַגבוים. קאָנטראָליאָרן.
דער פֿרעמדער מושל זוכט אין אויטאָ, גראַגערט.
און בײַ לאַטרון — מ'איז דעמאָלט נאָך געפֿאָרן
מיט יענעם וועג — פֿון העלער הויט אַ דונער:
דאָס רופֿט אַ מועדזין מיט סעריע קוילן די לאַטרונער.

נײַן און דרײַסיק

דער אויטאָ יאָגט. אַזוי זעט אויס אַ סאַרנע,
וואָס פּילט ניט בעת דער יאָגעניש די קוילן...
אַ צווייטע לופֿט. ניט מער שוין אַזוי פֿאַרנע.
ירושלים נענטערט זיך פֿאַרהוילן
צעווישן בערג. ס'איז יעדער באַרג אַ טויער
מיט זײַלן בלוטשטיין, דימענט און גאַרפֿונקל.
נאָר איידלשטיינער פֿון משפּחה טרויער
פֿאַרשלינגען זיי. ווו פֿריִער העל — איז טונקל.
און ווען דער לעצטער טויער ווערט פֿאַרשוווּנדן,
דערזעט מען: ס'ליגט אַ מיידל, אויף דער ברוסט — אַ בײַטשל וווּנדן.

פֿערציק

אַ דאַנק דיר, שׂימחה, דו פֿאַעט אין לעבן!
(פֿאַעט אין טויט שוין ביסטו איצט, מײַן חבֿר!)
האָסט אײַנגעשטעלט פֿון וועגן מיר דײַן לעבן
און מיך אַהין באַגלייט. עס וועט קיין זשאַווער
דײַן אָנדענק ניט באַדעקן. כ'טו פֿאַרנעמען
דײַן רויען קול: „מען דאַרף ניט זײַן אַ נבֿיא
און פֿאַר אַ חכם דאַרף מען אויך ניט שמען —
קוים ווילסטו זען דעם כּותל־מערבֿי,
איז איצט די לעצטע שעה. מיר מוזן אײַלן.
אַ זון אויף יעדן טויער — נאָר עס ציטערן די זײַלן.'

א. סוצקעווער

אײן און פֿערציק

עס פֿעלט אצינד מײַן האַנט אַ זאַנגיק שלאַפֿע:
צי וועט זי קאָנען ברענגען אַ שעדעווער?
ווײַל איצטער שפּאַנען מיר דורך שער־יפֿו
אין אַלטשטאָט. זינג, מײַן האַנט, אַני הגבֿר!
די קרישלדיקע מויערן פֿאַרקאָוועט
מיט קלאַמערן פֿון דורות. אומבאַנעמלעך!
נאָר ווו עס הייבט זיך אָן דער מגדל דוד —
אַ מאַרק. פֿון בײדע זײַטן — שמאָלע קרעמלעך
באַדעקט מיט לײַוונט, ס׳זאָל דאָ ניט די כיטרע
שפּעטזומער־זון צעשמעלצן די פֿילפֿאַרביקע פּאַליטרע.

צוויי און פֿערציק

אָט זיצן טערקן פֿעסקעדיק פֿאַרזעסן.
באַקרוינט מיט בלויע דאַשיקעס — אַרמענער.
אין שוואַרצע, ברייטע פּלודערן — טשערקעסן.
פּאַטראָנען־פּאַסן. קריגערישע מענער.
דערבײַ אַ בעדויִנער שפּילט אין ביינדלעך,
דאָס ווײַסע העמד איז מיט אַ גורט באַצויגן,
און קונציק איז דער גורט באַצירט מיט שטיינדלעך,
וואָס לויערן ווי זײַנע בּיסטרע אויגן.
און זײַן קעפֿיִאַ — אַ געשטרייפּטע, ראָזע,
מיט אַן עגאַל פֿון ציגנהאָר. אַ מאָלערישע פּאָזע.

דריי און פֿערציק

דערנעבן, אין אַ קאַפּטורל אַ גרויען,
פֿאַרהויבן אויפֿן שאַרבן, זיצט אַ ווילדער
בערבער און זאָגט נביאות פֿאַר די פֿרויען,
וואָס הינטער שלייערס הערן זייַן געפּילדער.
אַ שיסל זאַמד, נאָך ווייַסער פֿון אַלבאַסטער,
בייַ זייַנע פֿיס. אין שיסל טאַנצן שלאַנגען.
אַ גוטע בשׂורה קאָסט אַ האַלבן פּיאַסטער,
מען דאַרף זי ניט אַרויסציִען מיט צוואַנגען.
און אָפּיציר, מיט ראַקיש־רויטע וואָנצן,
שפּאַצירט אַרום אַ פֿייַפֿנדיקער אייַנצוקויפֿן שמאָנצן.

פֿיר און פֿערציק

געררוך פֿון בשׂמים, אייזלקויט און עסיק.
אַ צימרינג צו פֿאַרנאַרן אַ געליבטן.
פֿוסטוק־שאַמי — די ניסלעך פֿון דמשׂק,
כּאַמוד־עזיז — די ניסלעך פֿון עגיפּטן.
און קאָקאָסנים באַוואַקסן ווי באַבונעס,
געבראַכט פֿון דזשונגל. מאָנבלומען. אַ פּראָשיק
צו זען אין חלום זיבן רויטע זונען.
און סלאָיען, אייַנגעגנורעט אין אַ קאָשיק,
צו קינדער האָבן און צו כּוח־גבֿרא —
דאָס האַנדלען איַין די מאַמעלעך פֿון זעכצן יאָר, די בראַווערע...

פינף און פערציק

אַט זײַנען אינדיע־אינדיקעם — קונדסים,
און שוואַרצע אָדלערס צוגעשמידט צו פּלאָקנס.
און איבער זיי — ווי מענטשן, הוילע מתים —
בהמות אָפּגעשוונדענע, אויף האָקנס.
אַ בלינדער קעמל דרייט זיך אין אַן עיגול
און פּרעסט די סומסום־זאָמען אַ באַפּעטסטער.
דער געלער בוימל קאַפּעט פון די ציגל.
דער בלינדער קעמל בלײַבט אין מאַרק דער לעצטער.
און זײַנע ליפּן גאַווערן און צאַפּלען:
— אַ יושר וואָלט געווען, דו זאָלסט מיר קויפן צוויי שוואַרצאַפּלען.

זעקס און פערציק

ווו בין איך דאָ? אַנטלויף, אויב דיר איז ניחא
דײַן זעקל פלייש. דער מאַרק איז לויטער ליגן.
און מיט אַ בינטל „רויזן פון יריחו"
פאַרשטעלט מיר אַן אַראַבער צווישן ציגן.
— „יהודי, קויף אַ רויז, ניטאָ איר גלײַכן,
אַ רויז וואָס אייביק לעבט זי, גיב נאָר וואַסער,
מען קאָן זי צו דײַן אייביק פאָלק פאַרגלײַכן..."
צי מיינט ער טאַקע, צי ער איז אַ שפּאַסער?
די ציגן לאַכן, לאַכן צו דער בוינע,
און ס'קלעפּט אַרום דער צויבער מיט זײַן שפּינגעוועב דעם קונה.

א. סוצקעווער

זיבן און פֿערציק

און מיט אַ מאָל — אַ ייִד אַ הדרת־פּנים,
אַ גילגול־ייִד פֿון פּוילן צי פֿון זשאַמעט.
זײַן בליק פֿאַרוים. דער שוויבל גייט ניט אָן אים.
זײַן שוואַרצער הוט פֿון שאָטנדיקן סאַמעט
מאַכט ווײַסער נאָך זײַן הויט. און מיט אַ שטעקן
צעשפּאַלט דעם מאַרק, ווי משה האָט פֿאַר צײַטנס
דעם ים געשפּאָלטן: באַלד וועט זיך אַנטפּלעקן
די וואַנט. ער זעט זי אין זיך פֿון דער ווײַטנס...
פֿאַרקלערט, אַ סידורל אין האַנט, און איינער —
אַ ייִד גייט דאַווענען מינחה בײַ די אַלטע־אַלטע שטיינער.

אַכט און פֿערציק

איך גיי אים פֿוס־טריט נאָך. זאָל זײַן צום גוטן.
אַ פֿייגעלע גראַווירט מיט רויטע טרעלן
דעם האָריזאָנט. בלויז אייניקע מינוטן —
און אַנדערע די פֿענצטער און די שוועלן:
,רחוב היהודים׳. ייִנגעלעך מיט ש״סן
וואָס טראָגן זיי. אין שוואַרצע זאָקן — מיידלעך.
צי זײַנען טאַקע נאָענט ביידע גאַסן?
ווי קליינע תּפֿילין, וואָס מען האָט די שיידלעך
צום ערשטן מאָל אַראָפּגענומען, גלאַנצן
די ייִנגלאָויגן. זעען גאָר די מיידלעך ניט אין גאַנצן.

נײַן און פֿערציק

אַ גאָלדשמיד קושט זײַן העמערל. דער מײַנסטער
קלאַפּט אוים מיט אים אַ יומטובֿדיקן שמײכל.
— ,פֿון אַלע בעכערס מוז ער זײַן דער פֿײַנסטער,
דער גואל זאָל אים אָנגיסן אין היכל.
איך זע: אַ נײַער עולה. האָסט מסתמא
געגנוג פֿאַרלאָרן. דאָ וועט אויך זײַן ביטער.
נאָר ס׳לעבט אַ ייִד אין פֿײַער פֿון נחמה,
די פּלייצע איז שוין צוגעוווינט צו ריטער.
געדענק, זאָלסט תּמיד זאָגן: כ׳בין אין ארץ־
ישׂראל — איז מיר גוט, און ס׳וועט דיר גוט זײַן אָן שום תּירוץ.׳

פֿופֿציק

אַ ספֿרים־קרעמל. כ׳האָב שוין אַזאַ מזל.
האַרצרײַסנדיק און וואָרעם זיפֿצט דער גאָניק.
דאָ שטייט נאָך הערצל אויף דער בריק אין באַזל,
און מאָנטעפֿיאָרע מאַכט נאָך אַלץ אַ פּאַניק
אין הויכן קאַלנער. אָבער ס׳הערט זײַן לשון
אַ תּהילימל, ווו ס׳פֿעלט דאָס ערשטע זײַטל.
דעם שפּאָלער זיידנס מעשׂיות (פֿאַר אַ גראָשן).
אַ יוסיפֿון (מיט האָלצשניטן). אַ טײַטל.
און אָט איז פֿאַר דעם נײַגעריקן גייער:
דיא אַלטע ליעבע ראָמאַנעט ניכט — ראָמאַן פֿון אײַזיק מאיר...

א. סוצקעווער

אײן און פֿופֿציק

די חורבֿה־שול. אין פֿאַליש ליגט אַ נזיר.
— ,געקומען פֿון קאַווקאַז, מער ווײס מען גאָרניט.'
אַזוי דערציילט מיר אומעטיק ר' לאָזער.
— ,מען מעג אים פֿרעגן ווי ער הייסט?' — ,מען טאָר ניט.'
ר' לאָזער איז אַ רבי, נאָר האָט ווינציק
תּלמידים: ,אוי, מ'האָט ניט געקענט אַ שפּילקע
אַרײַנשטעקן אַ מאָל. נאָר ס'איז ניט גינציק
די צײַט. אַ גאַנצע יוגנט שפּילט אין פּילקע.
מ'אַנטלויפֿט בשתיקה פֿון דער שטאָט. עס הויזן
געמיינע פֿלעדערמײַז און סאָוועס אין די שולן, קלויזן.'

צוויי און פֿופֿציק

ס'איז פֿול מײַן האַרץ מיט עפּלווײַן. ראָמאַנטיק?
ניטאָ דאָס וואָרט. און זאָל מיך עמעץ טאַדלען...
די טרעפּנשטיינער זײַנען בלוי, פּירקאַנטיק,
און איך, אַן אייראָפּעער, מעשׂה גדלן,
בין ציטערדיק און קליין ווי אַ הושענא.
געדרייטע, בלויע טרעפּלעך ווערן שמעלער.
אַ נידערונג. אַ ליקל. אַלע מײַנע
געדאַנקען ציִען טיפֿער, אין אַ קעלער.
די בלויקייט איז אַ קוואַל פֿאַרבלויט מיט בליטן.
און מיט אַ מאָל: אַן אַנדער בלוי. דער קעלער איז צעשניטן:

דרײַ און פופציק

מיט חורבן־גראָז, ווי הענט געזעצן אין פּלאַקער,
באַוואַקסן איז דער כּותל. נאָר זײַן אַלטקייט
איז ערד, וואָס תּמיד מאַכט זי יונג דער אַקער,
און שפּאַרט פֿון אינעווייניק איר צעשטראַלטקייט.
און כאָטש איך זע דאָ קיינעם ניט, ס׳איז ליידיק —
אַזוי פֿיל דורות פֿיל איך מיט די ליפּן
קדמונותדיק, חלומותדיק און פֿריידיק — — —
מײַן הארץ — אַ זיפּ. זיי זיפּן זיך, זיי זיפּן.
ס׳איז יעדער שטיין אַ שטאָט. ניטאָ אַזוינער,
וואָס איז מסוגל ציילן אירע קיניגלעכע וווינער.

פֿיר און פופציק

ווי קאָן אַ שטילקייט זײַן אַזוי געלאָדן
מיט בלויען אינהאַלט? ווו זאָל איך דאָ לאָזן
אַ וואָרט, אַז בלוי פֿון תּפֿילות איז דער באָדן
און ס׳זײַנען רחמימדיקער בלוי די גראָזן?
אַ ליכטצינדער, אַליין פֿון וואַקס און קנייטלעך,
געגענט צו מיר און פֿרעגט, צי זאָל ער צינדן
אַ ליכט. זײַן שטים איז יענעוועלטיק, טויטלעך,
און בלויז די אויגן זײַנען בלוי ווי אינדן.
— מײַן ליבער ייִד, איך ווייס ניט צי וועסט קאָנען —
צינד אָן מיליאָנען ליכט בײַם כּותל, צינד מיר אָן מיליאָנען!

א. סוצקעווער

פינף און פופציק

און טו איך מײַן פֿאַרלאַנג צו אים אַ כליפּע,
צעמאָלן זיך ווי קערנער די אַמאָלן.
מײַן זעונג שנעלט פֿון זיך אַראָפּ איר קליפּה:
מיליאָנען ליכט אין בלויע זשיראַנדאָלן!
אַ ברענענדיקער ליכטוואַלד! זײַנע שפּיצן
געהויבן צו אַ גילדענער מרכבֿה.
די ביימער יונגע ביימעלעך באַשיצן...
אַ ליכטוואַלד איז דער כּותל־מערבֿי.
און ווו בין איך? מיט זיי צוזאַמען ברען איך,
געשײַטערט און געלײַטערט, אַל דאָס אייביקע דערקען איך!

זעקס און פופציק

די בלויקייט קומט צוריק, נאָר אַשיק־בלײַכער.
איר בלוט איז אָפּגעגאַנגען מיר צוקאָפּנס.
פֿאַרשפּריצט איז בלויז אויף מײַנע הענט אַ זכר:
געצײַלטע שטילע, אומגעשטילטע טראָפּנס.
ווער שאָטנט איבער מיר? ווּהין, פֿון וואַנען
ס'געדרויש? ווי קומט אַ זעגל נאָך אַ זעגל?
אַ לאַנגע מחנה היימישע בוטשאַנען!
זיי נעמען מיט פֿון כּותל אין די נעגל
דעם אָפּשײַן פֿון זײַן בלויקייט קעגן איבער.
בוטשאַנען וועלן מיט דער בלויקייט צודעקן די גריבער — — —

זיבן און פֿופֿציק

עס ברענען אוים די טעג און ווערן קירצער.
די אויסגעברענטקייט העלט בײַ נאַכט ווי גריקע
צעווישן תּהומיק טונקעלע געווירצער.
באַגינען האָט עס מער ניט קיין יניקה.
און ערגעץ פֿון אַ באַרג, ווי אַ משפּחה
געקניפּטע אָדלערס, דורך מעת־לעתן לויערט
אַ רעגן. צווײַגן פֿילן שוין זײַן פּאַכע.
בײַם אָקערן — אַן אַנדער גלאַנץ די רויערד.
פֿאַרוועלקטע בלעטער זיפֿצן אויף די פֿוילונג
צום נאָנטן רעגן, צו זײַן פּערלמוטערנער פֿאַרהוילונג.

אַכט און פֿופֿציק

ער שיקט אַ בליץ אַרונטער. זײַן מרגל
זאָל אויסלוגן פֿאַר אים די שענסטע געגנט.
און ביז צוריק עס קומט ניט דער זיגזאַגל,
מעג דונערן — די ערד איז ניט באַרעגנט!
נאָר קוים דערציילט זײַן קנעכט, אַז דאָ, צי דאָרטן,
געפֿונען שוין, מיט גליק, די יפֿת־תּואר —
מעג זײַן אַ וואַלד, אַ פּרדס, צי אַ גאָרטן,
מעג זײַן אַ נײַע שטאָט, נאָך פֿול מיט בויער —
ערשט דעמאָלט ווערט זײַן מאַיעסטעט נתגלה,
צעשפּרייט די פֿליגל און באַדעקט זײַן אויסדערוויילטע כּלה.

א. סוצקעווער

נײַן און פּופּציק

באַלאָדן איז דער חתן מיט אַ משׂאַ
באַלזאַמען, פֿאַרבן, קלינגענדיקער צירונג.
זיי זײַנען אַלע נאַסע, נאַסע, נאַסע,
די כּלה צאַפּלט אונטער זײַן באַרירונג.
אַ נאַקעטע, נאָך ברענענדיקן תּענית,
צעעפֿנט זי די וואָרצלדיקע צוימען.
פֿאַרשיכּורט פֿון די זאַפֿטיקע מתּנות,
פֿאַרליקערט פֿון די שווימענדיקע שוימען.
זי ווייס, די ערד, פֿאַר וואָס מען רופֿט זי מ אַ מ ע —
צעהענגט זי שפּעטער די מתּנות: קוקט מײַן פּאַנאָראַמע!

זעכציק

געקעסטלט פּיאָלעט, מיט גרינס געוווירעט,
פֿאַרהילט איר לײַב די ערד אַ גליקלעך שטילע.
אַ ריח פֿון געצונדן בלויען שפּירעט.
אָן איילבערטביימל רייכערט אַ נאַרגילע.
מאַראַנצן-בלעטער זײַנען שוואַרץ ווי ראָבן,
די נאַסע זון באַזוימט ניט זייער דינקייט.
אַזאַ מין שוואַרצקייט איז געזונט. זיי האָבן
געזויגן, אויסגעזויגן שוין די גרינקייט
פֿון אַלע פּירות אויפֿן בוים. גלײַכצײַטיק
בורשטיניק העלע גליִען די מאַראַנצן. באַלד שוין צײַטיק.

איין און זעכציק

אַ מילגרוים שפּריצט מיט בלוט. און מיט אַ ראָזן,
אַ פֿידלנעם קאָליר — אַ כריזאַנטעמע.
נאָר לאָמיר זיי דערווײַל אַ רגע לאָזן,
ס׳געהערן מענטשן אויכעט צו דער טעמע:
אַראָפּגעשוואונקט דעם שטויב פֿון זייער אויסזען,
באַנײַען זיך די פּנימער, די חושים.
און לויפֿן זיי, די מענטשן, אָדער פּויזען,
דערקענסטו ה י י מ ע ן וועדליג די מלבושים.
בלויז דער וואָס איז געבוירן דאָ, דער סאַברע,
פֿאַרהילט זיך אין אַ נאַקעטקייט, נאָר טראָגט עס יונג און כראַברע.

צוויי און זעכציק

ווי ס׳וואָלטן כּל־המינים פֿייגל האַלטן
אַרומגעקלעפּט אויף קאָפּ און קאַרק די נעסטער,
אַזוי איז יעדער אין זײַן מאַנטל, פֿאַלטן,
ס׳דערקענט אַ ברודער וועדליג דעם זײַן שוועסטער.
און רעגן קלײַבט פֿון זײַנע קינדער נחת,
געגליכן זײַנען זיי צו פֿרישע ביימער:
באַשליקן; פּאַרטיזאַנישע פּאַפּאַכעס;
אַ קוטשמע פֿון אַ קאַלטער געגנט. לאָמר:
ס׳געפֿינט שוין יעדער אויס אין זײַן וואַליזע
לכּבֿוד רעגן, וואָס געהערט לאַנג־לאַנג צו דער גניזה.

א. סוצקעווער

דרײַ און זעכציק

א פּוילישער שינעל געפּינט אַ לשון
מיט פּאַפּעליאַטן באַסאַראַבער שפּענצער.
אַ טופֿליע זינגט צו ליטווישע קאַלאָשן.
און ווי אַ פּאַווע טראָגט אַ ווינער טענצער
זײַן פּעלערינע. ספּאַדיקעס און היטלען
באַקומען ערשט אין רעגן זייער מראה.
פּידזשאַקן, מאַרינאַרקעס, בלויע קיטלען,
דערציילן וועגן רײַסן און בוכאַרע.
אַ בורנעס מיט אַ גאַליציאַנער טיזליק
פֿאַרמעסטן זיך אין ייחוס: ווער איז קאַרליק, ווער איז ריזליק?

פֿיר און זעכציק

עס קלאַפּט מיט נאַפֿטאַלין אַ שטיקל פֿוטער,
מיט מענטע — וואָס מען רופֿט נאַפּאַלעאָנקע.
און איינער גיט אַ ריח פֿון אַ כוטער,
אַ צווייטער ציט זײַן כּוח פֿון אַ לאָנקע.
איך וואָלט געשווירן: דער אין אַ באַראַשיק —
בײַם נאַראָטש אין די וועלדער איז געלעגן.
און כאָטש ער לאַכט, די אויגן זײַנען אַשיק,
אַ סמאָלע־ריח גיט ער אָפּ דעם רעגן.
אָרקעסטערדיק פֿאַרמישן זיך צוזאַמען
די מענטשן־ריחות מיט די בשׂמים, פֿאַרבן פֿון די שטאַמען.

פינף און זעכציק

נאָוועמבער נײַן און צוואַנציקסטער. אַ דאַטע
פֿון זעלבן טייג וואָס נעכטן. ס׳האָט באַגין זיך
געוואָרעמט פֿויל די ערד אַ זוניק־זאַטע.
זי האַלט דעם רעגן אינעווייניק, אין זיך.
געקומען בין איך אין גליל, דאָרט אויבן,
אין דאָרף בײַם גרענעץ, נאָענט צו מנאַרה,
פֿון וועלכן מאַניע האָט געבראַכט מיר טרויבן,
ווו ס׳גייט באַנאַנד אַ וואָלקן מיט אַ כמאַרע...
אַ פֿאַטשעריי פֿון שפּאָגל נײַע הינער
און גרינע שאָטנס. אויך דער זונפֿאַרגאַנג איז הײַנט אַ גרינער.

זעקס און זעכציק

מען פֿירט מיך באַלד אין פּאַלאַץ, ווו עס וווינען
די שענסטע קי: זהבֿה און גלילה.
די שטאָלצע הערנער שימערן ווי קרוינען.
געפֿלעקטע נעזער: בלוט אויף שניי און לילאַ.
און זייער פּאַזש, וואָס מעלקט דאָס גאָלד אין צעבער,
שטודירט אין פֿרײַע שעהען פֿרוידס טעאָריע.
ער איז ניט בלויז אַ נעמער — אויך אַ געבער,
ער גיט זיי רום. אַ לויב צו זייער גלאָריע!
נאָר איך האָב ליבער פּראָסטע קי און אָקסן.
זיי וואָרענען די האַרנטעס: איר וועט באַקומען באָקסן!

א. סוצקעווער

זיבן און זעכציק

אַ ווינטעלע האָט אויסגעלעקט ביז טרוקן,
ווי ס׳לעקט אַ קאַץ בגנבֿה ס׳מילך פֿון טעלער —
אַ זיסן, פֿײַכטן פֿליין. די גראָזן צוקן
אַנטקעגן נאַכט, וואָס אין איר מיט אַלץ העלער
וואַקסט אויס דער חרמון אין זײַן ווײַסן קאַפּל.
זײַן קוואַלנבאָרד איז ריזלדיק צעפֿלאָסן.
עס פֿליט אַ שניי אין תּהום פֿון מײַן שוואַרצאַפּל —
אַ מיניאַטור פֿון זײַנע פֿאָרמען, מאָסן.
און אויפֿן דעק פֿון חלום, טיפֿער, טיפֿער
איך זע דעם שניי אין טונקלעניש — אַ גליִענדיקער שיפֿער.

אַכט און זעכציק

דער עולם ליגט שוין אויפֿן פֿליין. וועל מוזן
דערציילן, וואָס דערציילן איז ניט מעגלעך.
צעפֿראַלן קאָן אַזאַ מין שטראָם די שליוזן
און — אויס פּאָעט. פֿון קאַלטנדיקע שטעגלעך
געגענען שומרים. בײַטן זיך די ביקסן.
אַ לעמפּל צו אַ לעמפּל גיט אַ סימן,
ווי גלי־ווערעם פֿאַרטײַעט אין געוויקסן.
דאָס זײַנען פֿרעגצייכנס, באַפֿעלן, שטימען,
סיגנאַלן צו פֿאַראינדזלטע קיבוצים.
— זיי ענטפֿערן מיט לעבעדיקע פֿײַערלעך, און פּלוצעם —

נײַן און זעכציק

אַנטקעגן, אין אַ ליגשטול, צווישן עולם,
אַ ייִנגל. זײַנע בײדע פֿיס — פֿאַרגיפּסטע.
די ווײַסקייט בלענדט. זײַן ברוסט איז אָפֿן, הויל אים.
אַ מיידל, צי זײַן שוועסטער, צי זײַן ליבסטע,
פֿאַרקעמט זײַן פֿאַטלע האָר מיט אירע פֿינגער.
און מאַניע זאָגט: ,אַ טאַנק איז דאָ אַנוסטן
אַרײַן אין דאָרף, אַ טאַנק פֿון דעם באַצווינגער.
געשפּרונגען איז דער ייִנגל דורך די קוסטן,
מיט זײַנע אַכצן יאָר געוואָלט פֿאַרהאַלטן — — —
צעמורשט האָט אים דער טאַנק די ביינער מיטן מאַרש דעם קאַלטן.׳

זיבעציק

דער גיפּס אַרום די פֿיס, אַרום די קני‍ִען
צינדט אָן מײַן זעונג: ס׳איז אַ שניי אַ צווייטער.
אַ שניי-לאַווינע קײַקלט זיך אין ציון,
און אויף דער חרמון-באַרג איז אַ באַשנייטער.
אַ ווײַסקייט מיט אַ ווײַסקייט וויגט זיך, הוידעט,
אויף זילבער-וואָגשאָל. פֿלאַמיקער חזיון!
און עמעץ, הער איך, זינגט אין מיר און סודעט:
,געטרוי די ווײַסע פֿיס. און זאָלסט געטרויען
דעם לעצטן שניי. פֿאַרפֿאַנצער אים פֿון שׂטן.
ווײַל ס׳זײַנען אַלע ווײַסקייטן געקוילעט און צעטראָטן.׳

א. סוצקעווער

אַ חלום
פֿון אַ
גאָלדשמיד

אײנס

,נאָר ס'לעבט אַ ייִד אין פֿײַער פֿון נחמה' —
אַ פּסוק, וואָס אַ גאָלדשמיד האָט מיר דאָ ווען
פֿאַרקריצט אין דמיון און געשטעלט אַ קאָמע.
זינט יעמאָלט, ווי די ,נײַנטע' פֿון בעטהאָווען
געדענק איך זײַן מוזיק. ס'איז בלויז פֿאַרדראָסיק:
צעשמאָלצן ווערט נחמה אינעם פֿײַער.
און טרערן זידן אויפֿן הייסן פּסוק,
הלמאי ער קאָסט און וועט נאָך קאָסטן טײַער.
— נחמה, גוטער מלאך, זײַ מתקן
דעם גאָלדשמיד: זאָל ער אינעם פֿײַער אויסגלײַכן דעם נאָקן!

צוויי

פֿאַרעקשנט ווי אין אַלט־ירושלים
דער מײַנסטער, צו געשטאַלטיקן זײַן בעכער
און אָנטרינקען מיט ווײַן אָנשטאָט מיט בלײַ אים
זאָל אָנגיסן דער שׂונא פֿון די דעכער —
אַזוי צעזעץ איך מיטן קאָפּ די פֿעסטונג
די אומגעזעענע: פֿון לופֿט. און וואַנדער
צו רחלס קבֿר. ייִנגלשע פֿאַרמעסטונג:
אַ קול... אַ קויל... און אַט — אַן אַלעאַנדער
געבויגן צו אַ קוואַל באַגריסט מיך שוועלביק,
און אײַנגעפּאַסט אין בלוי — אַ חלום־דענקמאָל, ווײַסגעוועלביק.

דרײַ

ס׳געוועלב איז ווײַס, פֿון אויגן־ווײַסלען סאַמע,
און אינעווייניק שימערן שוואַרצאַפּלען.
— ,גוט מאָרגן, מאַמע, דו מײַן מאַמעס מאַמע,
איך ברענג פֿון גלות אירע לעצטע צאַפּלען:
אַ שנירל קרעלן... שבתדיקע טרוימען...
פֿאַרטוליע זיי צו דײַן געביין אַצינדער
און הער אַ קול ברמה, אין די רוימען:
די מאַמע ווילנע וויינט אויף אירע קינדער.
געבראַכט האָט מיך דאָס קול צו דײַנע שוועלן,
זאָלסט אָננעמען די ווינציקע מתּנה — אירע קרעלן.

פֿיר

נאָר כ׳האָב אַ גוטע בשׂורה, מאַמע־סערדצע:
סקעלעטן ווערן אָנגעפֿליישט מיט פֿליגל,
און שיפֿן ברענגען שטיקער פֿאָלק אַהערצו — —
אַ גאָלדשמיד קנעט אין פֿײַערדיקן עיגול
אַ בעכער, דו זאָלסט צונייגן צום יין
די ליפּן דײַנע, טועם זײַן אַ טראָפּן.
פֿאַרשטויבטע ליפּן! ווען זיך אָטכײַען
מיט ייִדנווײַן — פֿון אויסגעבענקטן האָפּן.
דערציילט האָט מיר מײַן טעכטערל, מײַן רינה:
— אין קינדער־גאָרטן בליט אַ נײַע בלום, וואָס הייסט: מדינה.׳

פֿינף

באַנומען פֿון דער טרייסטנדיקער בשׂורה,
די מאַמע שמייכלט, קוקט מיך אַזוי נאָנט אָן:
— ,פֿיר טויזנט יאָר און — בלײַבט אַ קינד'... כ'פֿאַרנורע
מײַן פּנים אינעם אוהל, וויל אים אָנטאָן.
איך זאָג צום שאָטן מײַנעם: בלײַב! און וואַנדער
צוריק. ס'באַגלייט מיך פּאַזע מידע בייטן
אַ האַלבן וועג דער שומר אַלעאַנדער,
און אויך די שוואַלבן סטרונעדיק באַגלייטן.
פֿאַרוים אַ וואָרט, וואָס איך האָב מורא זאָגן,
און איבער מיר אַ שטערן אין אַ פֿײַערדיקן וואָגן.

זעקס

— — און יעדער טראָפּן בלוט איז פֿול התגלות,
און ווי דאָס ווערעמל שמיר: בײַם פֿאַלן
צעשפּאַלט ער שטיינער, אימהדיקע סקאַלעס,
ווו זיידעגײַסטער גיבן אָן סיגנאַלן.
ס'אַנטזיגלען זיך און זינגען צו די העלדן
בר־כּוכבאס מענטשן. לאַבירינטן, היילן,
אַנטפּלעקן חכמה. ס'צײַטיקן און מעלדן
פּאַפּירוסן: מיר וועלן אײַך דערציילן...
מגידו. בית־שערים. תּל־קסילה. —
צעוויקלט און צעוואַקלט איז די ערדענע מגילה.

זיבן

אין פֿעלדזן פֿון קומראַן, ווו נע־ונד איז
כ אַ מ ס י ן, דער היישעריק־באַקרוינטער קעניג,
און היט בײַם ים־המלח זײַנע וואַדים,
צעשאַלן זיך דער שטומקייט ווידערשפּעניק
די זין פֿון ליכט, געשלאָסענע אין קלאַפּן.
משוגע ווערט אין מידבר אַ היענע
פֿאַר זייער שאַלונג. טאַקע בלויז צו גאַפֿן:
זיי ראַנגלען זיך אויף זעלביקער אַרענע.
און ס׳וואָרט, וואָס אַלע דיכטער נוצן: א י י ב י ק —
איז קיין מאָל נאָך מסתּמא ניט געווען אַזוי באַגלייביק.

אַכט

בני־אור, בני־אור, אַ לויב צו אײַער שטײַגן,
באַשאָטענע מיט מידבר־פֿונקען, שוועבל.
האַלב־נאַקעטע, צי אָנגעטאָן אין צווײַגן,
פֿאַרוואָרצלט איר דאָס אויג אין יעדן ,דזשעבל׳.
געווינציקטע אַקעגן אַ קאָמפּאַניע,
מיט נישטיקן כּלי־זיין און מיט פֿלעשער,
באַשיצט איר נגבה, יד־מרדכי און דגניה,
די פּערלדיקע ירדן־טאָכטער גשר.
— ווו זײַנען זיי, די זינגער און די באַרדן,
געשעענקייט צו געבן קלאַנג און צורה? — פֿרעגט דער ירדן.

ניין

אַ, גוט וואָס כ׳בין צוזאַמען מיט די גייער!
ווייַל שפּעטער וואָלט איך ניט געהאַט קיין העזה
צו קלייַבן ליליעס, בלוט פֿון מכּבייער,
און זיי פֿאַרוואַנדלען אין פּאָעזיע, פּראָזע...
אַ מאַן, וואָס האָט געטונקען זייַנע ליפּן
מעת-לעתיק אינעם טויטס פֿאַרסמטן ברונעם
און האָט געזען די ברענענדיקע דזשיפּן
אין שער-הגיא, מעג זייערע ניגונים
פֿאַרשייַערן אין קומענדיקע דורות.
ער מעג? ער מוז. ער איז געזאַלבט. איך ווער אויף ס׳נייַ געוויר עס!

צען

אַקאַציע, ביסט אַ פֿידל-ריח, אָדער
ס׳געדרוך פֿון ערשטן קוש. איך ווער משוגע
בייַם בשׂמים-רעגן אָונטצייַט אין אָדר.
ס׳ווערט יעדער צווייַג אַ פֿאַרביקע פּאַפּוגע,
וואָס אונדזער האָר האָט אויסגעלערנט ריידן
זייַן קדמון-לשון: מענטש-קלאַנגען, מירע,
און אינגבער-גראַמען; אַז דער טעם-גן-עדן
צעשפּאַרט מיט זייַנע מוסקלען אי מייַן דירה
און אי מייַן ברוסט. און אַלץ וואָס איז געוועזן
דערשפּיר איך אין די בלוט-באַשפּריצטע, בליִענדיקע בעזן.

א. סוצקעווער

עלף

,באַוויין ניט רויזן, ווען עם ברענען וועלדער' —
האָט אָנגעזאָגט אַ זעערישער פּייטן.
קיין וועלדער זײַנען דאָ ניטאָ, נאָר פֿעלדער...
און ס'וואַקסן איבער זיי געדיכטע צײַטן
אַנשטאָט בעריאָזעס. דאַרף מען טאַקע דאגהן
פֿאַר זייער וויל. געננוג. בין צו פֿיל מאריך.
באַשולדיק אַן אַקאַציע, נאַסע צווײַגן
און זייער שאַרפֿן, מעסערדיקן ווײַרעך.
אַ ניגון האָט אַ מאָל אַ פֿאַרגעניגן
אומישנע זיך צו בײַטן, אַז ניט פּלאַצן זאָל דער ניגון.

צוועלף

אַן אויסטערלישער צווילינג אַ סיאַמער
איז יפֿו-תּל-אָבֿיבֿ. אַזאַ מין צווילינג,
וואָס ביידן קלאַפּט איין האַרץ, דער זעלבער האַמער,
האַלבירט איז אָבער צווישן זיי דער פֿרילינג.
אַ שינאה-אויג, צעשטאָכן פֿון אַ מעסער —
דער שײַנטורעם אין יפֿו. באַריקאַדן
בײַם ים אין תּל-אָבֿיבֿ. און איבער שלעסער,
געהאַרנטע מצודות און מיסגאַדן
פֿאַרטײַעט זיך דער טויט. געררייצטע געסלעך
דערשמעקן זײַן סטראַטעגיע. אַ, דאָס בילד איז אומפֿאַרגעסלעך!

דרײַצן

לכּבֿוד איר געבוירן־טאָג בת־ארבע
אַ בלויע סטענגע טו איך אָן מײַן רינהן.
און פּלוצעם שטעלט מײַן טאָכטער מיר אַ הארבע,
נאָר קלוגע שאלה וועגן זײַן־און־זינען:
— ,איז גאָט אַליין, צי ער האָט אויך אַ פֿאָטער?׳
(די שאלה קאָן אַ וועלטבאַנעם צעקאָסען.)
איך זאָג: ,אַליין׳ . . . און קלער, אַז איך בין פּטור,
און זי צעוויינט זיך: ,גאָט זאָל זײַן אַ יתום!׳
אַנטקעגן פֿענצטער — גלי־ווערעם, וואָס לאָזן
קבלה־צייכנס גילדענע. ס׳פֿאַרשטייען זיי די גראָזן.

פֿערצן

די זעלבע נאַכט — אַ היימישע מסיבה.
געוואָרנט קומען איינציקווײַז קאָלעגן
אַראָפּצושווײַגן זיך פֿון הארצן. כּיבע
מאָסקיטן־קוילן וועלן ווידער זעגן
מײַן שטוב. זיי זײַנען שטאָמגעסט אינעם שפּאָגל
נײַ־זילבערנעם קוואַרטאַל, וואָס איז אַ היטער
פֿון תּל־אָבֿיבֿ, אַ היים נאָך אַל מײַן וואָגל.
באַנאַנע־ביימער זײַנען מײַנע גיטער.
זיי שאָקלען זיך אָן טעם, ניט קאַלט, ניט וואַרעם,
ווי פּריסים, וואָס באַפֿעכערן פּרינצעסינס אין אַ האַרעם.

פופצן

און איצטער וועל איך אַלעמען באַקענען
מיט מײַנע געסט: אַ קלוג־אָריגינעלע
פּאַציענטין: מרים. אירע אויגן זענען
פּאַלירטער, שוואַרצער מירמל. מעשׂה פּלא —
אַ קלאַנג העברעיִש צוגעטאָן צום גומען —
און ס׳האָט איר שוועסטער, מרים הנבֿיאה,
געשאָנקען איר דאָס מויל, זי זאָל ניט שטומען.
און ווי דער שוואַרצער מירמל אונטער וויִע,
אַזוי געטעסעט זײַנען אירע ווערטער.
מע קאָן זיי ניט מיט הונדערט הענט אַ צי טאָן פֿון די ערטער.

זעכצן

מנחם איז אַ גרויער און אַ שמאָלער.
אַ גרויער אָנצוג. פּערלגרויע קאָרבן.
און ער האָט ליב, דער גוטמוטיקער מאָלער,
ס׳געהיימע גרוי — סינטעז פֿון אַלע פֿאַרבן.
— דער אַשקאָליר — באַטאָנט מנחם שטענדיק —
אַנטהאַלט אַ רעגן־בויגן שוין במילא.
פֿאַרבלענדעניש איז אַלץ וואָס בונט און בלענדיק,
סע קיצלט ווי אַ פּערסישע פֿאַטשיילע.׳
און ווײַל דער קינסטלער וויל קאָליר פֿאַרניינען,
צעשפּילט זיך דווקא זײַן פּאַליטרע. דימענטענע חנען.

זיבעצן

און זעגל איז אַ קלאַסיקער אַזאַ מין
פֿאַר זײַנע פֿרײַנד, נאָר ניט פֿאַר היגע קלאַסן.
אַ צווייטער פּרץ, נאָר זײַן אַני־מאמין
דעם ערשטן פּרץ, מיין איך, וואָלט ניט פּאַסן.
זײַן וואָרט איז קידער־ווידער מיט זײַן דלאָניע,
זײַן האַנטשריפֿט — מאָדנע, פֿייגלדיקע נאָטן;
און אויף לוויות ברומט ער אַ סימפֿאָניע.
באַגעגנסט אים פֿאַר נאַכט בײַם ים — זײַן שאָטן
שפּאַצירט אין וואַרשע. ווו ער זאָל ניט שפּאַנען,
באַגלייטן אים סימפֿאָניעס און פּאַפּירענע ראָמאַנען.

אַכצן

מײַן חבֿר זמירין האָב איך שוין באַזונדער
באַזונגען אין אַ ווערדיקן קאַפּיטל.
געדענקט מען אים צו גוטן, אָן בייז ווונדער,
נאָכסאָל איז נייטיק צושפּיליען אַ טיטל?
נאָר זינט געשלאָסן האָבן מיר באַקאַנטשאַפֿט
אין חיפֿה, איז אַן אַנדערער מײַן זמירי.
ער זאָגט: אַראַבער זײַנען אונדזער לאַנדשאַפֿט,
און מיר באַגייען פּשוט האַראַקירי.
אַן אייזעלע. אַ שוואַרצע ציג. אַ דזשאַמע.
אַ שאָד, עס וועט ניט בלײַבן מער די זעלבע פּאַנאָראַמע!

נײַנצן

און זמירי ציט זײַן הגר־ליניע װײַטער:
— אַנומלט האָב איך לעם בית־שאן באַגעגנט,
בײַם זונפֿאַרגאַנג אַ בעדויִן אַ רײַטער.
פֿלוצטהאַלבן האָט אַזוי אים יענע געגנט
צענומען אַלע חושים — אַז בעתן
גערײַט, פֿון שטאַרקן שקיעה־אַפּיום שיכּור,
אַ שפּרונג האָט ער געטאָן אין גלײַך־הייסן
צעשוימטן זאַמד, און זיך געריסן שטיקער:
דזשעבל אַש־שעיך, מין עדמי בוניתא,
נאַהאַר אורדון, מין דאַמי רוויתא!׳

צוואַנציק

און זמירי זעצט עס איבער, קענסט פֿאַרגלײַכן:
,געקנאָטן, חרמון, ביסט פֿון מײַנע ביינער!
אַ, ירדן (אויסדערוויילטער צווישן טײַכן),
ביסט אָנגעטרונקען מיט מײַן בלוט!׳ נאָר קיינער
באַוווּנדערט ניט מײַן חבֿר. שטיל. און זעגל
נעמט אונטערברומען אַ סימפֿאָניע. גרויער
ווי תּמיד איז מנחם. בײַסט די נעגל.
אַצינד איז גרוי דאָס זעלביקע וואָס טרויער:
זײַן יורש... כּפֿר עציון... ער זעט זײַן פּנים...
שאַקאַלן יאָמערן אין פֿעלד — קאָשמאַרן פֿון תּלינים.

איין און צוואַנציק

אַ קלאַפּ אין טיר. און זײַ אַ חכם, פּסקן —
אַ נײַער גאַסט? אין קלאַפּ איז דאָ באַשטימונג.
ס׳באַווײַזט זיך באַלד אין כאַקי, אין אַ באַסקן־
בערעט, אַ מאַן וואָס בײַט די גאַנצע שטימונג:
אַלוף שׂדה. מ׳האָט ליב אים רופֿן ,זקן׳.
ער סאַלוטירט. ווי זעלנער זײַנע פֿינגער.
(אַז אינעווייניק הערט ניט אויף צו לאָקן
די קינדהייט — איז ניטאָ קיין עלטער־ייִנגער.)
ווויליונגעריש אַ בליק אויף דער מסיבה,
אַ צופּ דאָס בערדל, און אַ זאָג צום בעל־הבית מיט ליבע:

צוויי און צוואַנציק

— ,זײַ מוחל, בין געקומען, פֿון דײַן בוידעם
צעקלאַפּן ס׳דאָרף אַבו־כאַביר, אַהינטער
באַנאַנע־ביימער. טו איך מעלדן קודם.
זײַ מוחל. פֿאַר דער מוזע איז געזינטער
צו האָבן רו. אַ קויל קאָן מאַכן קאַליע
אַ טײַער ליד. ווער באַלד פֿון דעם אָ בנין
צעזינגען זיך מיט פֿײַער מײַן פּמליא.׳
און שקיעהדיקע נגבֿ־זאַמדן מיניען
אין זײַנע ים־סוף־אויגן בלויע, גרויסע.
— לחיים! — און עס קערט אַרײַן אַלוף שׂדה אַ כוסה.

א. סוצקעווער

דריַי און צוואַנציק

און מרים, וואָס דער מילגרוים פֿון איר שווײַגן
איז אָנגעקוואָלן מיט באַטעמטע קערלעך,
באַשליסט, אַז מיטן שווײַגן וועט זי לײַגן.
(געדענק: אַפֿילו שווײַגן מוז מען ערלעך!):
— ,לחיים? האָט אַ זינען ס׳וואָרט, קאָלעגע,
ווען ס׳פֿאַלן קינדער איינצײַטיק ווי זאַנגען?
דו זאָגסט: לחיים. און די זעלבע רגע
ווער וויים?׳ — — און אַלע זעען אירע קלאַנגען.
דער ,זקן׳ כאַפּט אַ בליק ווו ס׳האַלט דער ווײַזער, —
מסתּמא — צײַט. און צוימט אין זיך זײַן שלאַנגדיקן גײַזער:

פֿיר און צוואַנציק

—,פֿאַראַן בײַ מיקעל אַנדזשעלאָ, רבותי,
אַ בילד: סאָלדאַטן באָדן זיך און הערן,
ווי ס׳רופֿט זיי אַ טרומייט. און סײַ אַ פֿרוי סײַ
אַ מאַן בײַם זען די סצענע קומען טרערן.
אַ וווּנדערלעך געמעל! און איך בין יענער
טרומייט, וואָס וויל די קינדער ברענגען שאָדן,
ווי ס׳האָט געמאָלן יענער איטאַליענער...
איך וואָלט אַליין מיט זיי אַוועק זיך באָדן!
דערווײַל וועט אָבער גיין צום ים אַ צווייטער.
פֿאַרפֿאַלן. סע לאָ־גער. זאָל מוטיק שאַלן אַ טרומייטער!׳

פֿינף און צוואַנציק

ס'איז יעדער שעה אַ בערגעלע: פּה נטמן...
קאָן זײַן, דער גאָלדשמיד האָט דאָ אויך אַ קאַמער;
נאָר ס'קלינגען און באַצווינגען זײַנע ריטמען —
פֿאַרוואַנדלט איז אין לויטער גײַסט זײַן האַמער.
און אויפֿן שמאָלן פּאַסיקל פֿון אַזיע
אַ נײַעם יום־טובֿ שמידט ער אוים תּנכיק.
די יום־טובֿ־בענטשליכט בלוטיקן. אינוואַזיע.
און ס'דאַכט אַז אויך די טויטע זײַנען וואַכיק
און שלײַדערן פֿון זיך דערשטוינטע שטיינער
אַנטקעגן די איראַקער, מיצרים, סיריער און ירדנער.

זעקס און צוואַנציק

ווען ס'קושט זײַן שלײַפֿשטיין הונגעריק אַ מעסער,
באַנאַנד זיי וויינען מיט געמישטע פֿונקען;
ווען ס'קושט זיך פֿרילינג מיטן טויט, איז בעסער
צו זוכן פּערל אינעם ים פֿאַרזונקען,
אַבי ניט זען אַ גרוב און אויבן גרינסן,
אַבי ניט זען אין דר'ערד אַ ווײַסע פֿידל.
נאָר ס'קומט צו גאַסט בײַ פּערלנע געפֿינסן
די מײַלן ווײַטע הייזעריקע רידל.
אַפֿילו בײַם נצחון, בײַ זײַן סעודה
אַ רואה אינו נראה שיט אַ גרודע נאָך אַ גרודע.

א. סוצקעווער

זיבן און צוואַנציק

פאַמפּיי, איך האָב געזען אין דײַנע קריפּטן
די מוסקלען פֿון אַ גלוסטנדיקער חוה.
געאײַלט זיך מיט אַ שמייכל צום געליבטן —
ווען זוויום האָט באַגאָסן זי מיט לאַווע.
אַצינד וועט זי ניט זײַן די איינציק איינע
געשטאַלט אין פֿאַנטעזן פֿון מײַנע טרוימען:
ס'איז מרים אין אַ קלייד פֿון שטיין איר שכנה
געבויגן, מיט אַ בריוו אין האַנט, — אַ דומם.
פֿאַרמירמלט איז איר צײַט, געזאַנג און יאָמער,
און אויך די מעלדונג, אַז איר זוניק יִנגל איז ניטאָ מער.

אַכט און צוואַנציק

כ'האָב ליב אַן אַלטע סעקטע אַ גלילער —
צונויפֿגעלעבטע אייגלבערטביימער לאָמע.
איך בין אין זייער שול אַ נײַער שילער,
פֿאַרנעם אַ לעקציע: „בוימישע נשמה".
געדולדיק זייג איך זייער זאַפֿטיק לשון,
פֿאַרוואָר, ס'איז ניט העברעיִש, ניט אַרמיש.
און די וואָס בייגן זיך דערבײַ מיט פּיאָשן
פֿאַרטרויען, אַז די ביימערשפּראַך איז מאַמיש.
עס הויערן בײַ מיר אַ פּאָר נאָטיצן —
„געדאַנקען פֿון אַן אייגלבערטבוים". איך מעג זיי רויִק ניצן:

ניַין און צוואַנציק

,אַן איינציק בלעטל, אויב ס'איז גרין און אמת,
קאָן איבערלעבן צאָרנדיקן מבול.
געפֿין די וויַיסע טויב און פֿרעג זי: וועמעס
אַ בלעטל (אויב דו ביסט, מיַין פֿריַינד, קאַפּאַבל)
זי האָט געבראַכט צו נחן... בין דעמאָלט
געווען דער זעלבער איילבערטבוים. און שפּעטער
האָט זיבנפֿאַרביק, נאַקעט-נאַס געפֿלעמלט
גאָטס חסד און דערוואַרעמט מיַינע בלעטער.
געפֿין די טויב און זאָל זי זיַין אַן עדות:
אַן איינציק בלעטל קאָן דערפֿרייען איניקלעך און זיידעס.'

דריַיסיק

ביַי נאַכט. אַן איילבערט קלאַפּט מיר אָן אין חלום.
צונויפֿגעקנאָדערט בין איך מיט דער ,סעקטע'.
די בלאַנקע בלעטער זילבערן ווי שקלים
צעראַצט פֿון יאָרן, אין אַ הייל אַנטפּלעקטע.
און בלויז אַ שוויַיגנדיקער קוואַל, זיגזאַגיק,
אויף דינעם שנירל סיליעט קליינע שטערן...
און סיליעט שוין בעת-מעשה, מיט זיַין מאַגיק,
מיַין אין-זיך-קול, וואָס בלויז אַ בוים קאָן הערן.
— געבענטשטער קוואַל, פֿאַרסיליע אויך מיַין פּנים,
דערלויף מיט אים צום קעניג פֿון די בערג און לאָז ביַים טראָן אים.

א. סוצקעווער

איין און דרײַסיק

פֿאַראַן אַ שטאָט — אַן אָדלערנעסט אַ הויכע,
געהעקלט אויף אַ סקאַלע, סאַמע צפֿון.
צו זען דעם אָדלער איז ניט יעדער זוכה,
פֿאַרהוילן, מאַכט ער ציטערן אין־סופֿן.
פֿאַרהוילן איז דער אָדלער! נאָר זײַן שאָטן
איז אויסגעזעצט מיט חושנדיקע שטיינער,
צו פּילגעווען די נעסט, וואָס איז געקנאָטן
פֿון הימלבלוי — פֿון קינדעראויגן ריינער.
נאָר ס'טרעפֿט, באַשיצן מוז אַ מאָל דער פּליער
אַליין די נעסט. געשען איז דאָס תש"ח אין חודש אייר.

צוויי און דרײַסיק

די אָדלערנעסט איז צפֿת. כּדאַי דערמאָנען,
אַז כ'האָב צום ערשטן מאָל געקלעטערט יעמאָלט
צוזאַמען מיטן מאָלער — צוויי סקאָרפּיאָנען —
צו אירע הייכן, שטאָציק און געקעמלט.
אַ פֿײַערשניט אין בעלמע פֿון אַ בלינדן,
וואָס ברענגט צוריק די ראיה — דער כּנרת.
געבוירן ווערט דאָס בלוי אין זײַנע אינדן,
און ס'פּליעסקען זיך פֿונאַנדער בלויע ספֿערעס
אַרויף, אַרויף, אַרום דזשערמאַק. און שטיקלעך
פֿון הימלבלוי, דאָס זײַנען קעגן איבער — צפֿתער ליקלעך.

דרײַ און דרײַסיק

באַלאַגערט איז נאָך צפֿת. אַזוי אַ חודש
ווי ס'האַלטן אונטער כּהונה־הענט איר כּתר.
אין שול פֿון דעם אַר"י, אין אָרון־קודש
אַן אַמבראַזור. און ווי אַ בייגיק מעסער —
אַ בלויע שלאַנג, וואָס טוקט פֿון דאָרט איר קעפּל
צום שׂונא און פֿאַרצויבערט זײַנע פֿאַלקן.
באַדאַכטיק, מיט אַ סמיקן געפּרעפּל,
פֿאַרוואַנדלט זי בײַם כּנען־באַרג אַ וואָלקן
אין הימל־חיות מיט אַ ווילדער שרײַונג.
און הינטער זיי — אַ גדוד פּלמח. אַ, מיסטישע באַפֿרײַונג!

פֿיר און דרײַסיק

,ווער ס'האָט אין צפֿת אַ שטיבל, האָט אַ פֿענצטער
אין הימל.' נאָר עם האָבן אויך די צפֿתער
אַ גאָרטן, וואָס וועט בלײַבן שוין דער נענטסטער;
און מאַמעס קומען מיט אַ קריגל וואַסער
און טרינקען אַן דעם קינדס אַ קינד — אַ בלימל.
מלאכים זײַנען דעמאָלט זיי מהנה —
צעפֿינקלען אַלע פֿענצטער אינעם הימל.
דעם חלק פֿון בית־עלמין רופֿט מען ,חנה
מיט אירע זיבן זין'. און ס'ליגן ווײַטער
מצבֿות פֿון די היגע מקובלים צווישן קרײַטער.

א. סוצקעווער

פֿינף און דרײַסיק

די דעכער הענגען אויף אַ האָר, אויף גאָרניט,
ווי אויפֿן מידבר־האָריזאָנט פּרדסים.
נאָר איבערשנײַדן קיינער קאָן די האָר ניט,
ווײַל גייענדיקע סטרונעס אין טליתים
באַווינען צפֿת: אַ שטאָט — פֿון אַלע העכער
און טיפֿער אויך. איר לופֿט, אַ מילכיק־זיסע,
געצונדן איז בײַ נאַכט, ווען איבער דעכער
ליגט אויסגעצויגן ז י, די מטרוניתא,
און עמעץ פֿײַניקט זײַנע גלידער ברעניק
אין קליידער פֿיר מאָל ווײַס, דער מטרוניתא אונטערטעניק.

זעקס און דרײַסיק

דאָס צפֿתער ייִדיש האָט אַ חן פֿון באָבעס:
אַ טאָפּע מילך... אַ שיסל הייסט גאָר פֿײַלע,
און פּוטער — זיבדע. שבת איז דאָ שאָבעס.
דאָ לעבט נאָך ווו אַ קוימען. (ס'איז אַ מעלה:
אין תּל־אָבֿיבֿ שוין ליידער ניט בנימצא.)
אַחוץ אַ גן פֿאַרמאָגט נאָך צפֿת אַ גאַניק,
אַחוץ אַ לבֿיבֿה — אַ וואַזשנע בלינצע.
און סאַמאָוואַרן זידן אוים דעם תּענוג,
וואָס האָט אַ מאָל, אין רחבֿותדיקער ענגשאַפֿט,
באַטײַט: משפּחה. איבער אַלעם רײַסט אין צפֿת — די בענקשאַפֿט.

זיבן און דרײַסיק

עס האָבן צוויי חבֿרים זיך געפֿעדערט
באַגעגענען דעם זונאויפֿגאַנג. מנחם
און איך. אַ פֿלעדערמויז האָט נאָך געפֿלעדערט.
געמאָלן אָן אַ פּענדזל האָט מנחם:
— ,פֿון וואַנען האָט געשעפּט אַזוי פֿיל גינגאָלד
רעמבראַנדט? און טיציאַן, ראַפֿאַעל, וועלאַסקעס —
ווי קומט צו זיי אַזאַ רובינגאָלד, גרינגאָלד,
אַזוינע פֿרויען, קעניגלעכע מאַסקעס?
איך וועל דיר ווײַזן זייערע מאָדעלן:
דאָס זײַנען צפֿתער וואָלקנס. מיטן זונאויפֿגאַנג זיי קוועלן!׳

אַכט און דרײַסיק

מנחם איז גערעכט. ער איז אַ ידען
פֿון סודות. אָט אַ וואָלקענען די בילדער:
קאַסקאַדן פֿרויען פּורפּורנע... קאַסקאַדן...
דער זונאויפֿגאַנג, דער שאַפֿער און באַגילדער,
צעטרײַבט זיי איבער האָלאַנד און איטאַליע,
אַוווּ עס האָבן דאַרשטיקע זשעניען
געפֿאַנגען זייער פּנים, לײַב און טאַליע,
כּדי די שיינקייט זאָל באַשטענדיק בליִען.
דערזע די וואָלקנס, און דו זעסט אַזאַ דאָ
מוזיי, וואָס בלויז דו קענסט אים זען אין לווור און אין פּראַדאָ.

נײַן און דרײַסיק

אַ רעגן איבער צפֿת. די וואָלקנס גייען
אין שטאָט, און שפּרייטן ווײַנען־ריחות גרינע.
געשלאָסן זײַנען זייערע מוזייען.
צעפֿינקלט נײַ איז איצטער די פּאַטינע
פֿון דורות. דורך באַלקאָנען, שויבן, טירלעך
די וואָלקנס קלײַבן זיך אַרײַן אין שטיבער.
מען זאָגט: אין דער נאַטור איז אַלץ נאַטירלעך,
די צפֿתער וואָלקנס קערן אַלצדינג איבער.
אַיעדער וואָלקן ברענגט אין שטוב אַ חלום
צוזאַמען מיט אַן איילבערטבלאַט, און מורמלט: שלום, שלום...

א. סוצקעווער

עפּילאָג

איינס

באַפֿוילן האָט מײַן זיידן זײַן געביטער:
לאָז איבער ס׳פֿאָטערלאַנד, און זאָלסט פֿון דאַנען
אַוועק אָן מורא צו געבענטשטע גיטער — —
אַבֿרהם האָט ניט אויפֿגעהערט צו שפּאַנען.
זײַן גילגול־נאָמען צוקט אין מײַנע שלייפֿן —
ירושהדיקע, אויפֿגעוואַכטע סטרונעס:
אור־כּשׂדים; אור־יסורים; גאַסן; הייפֿן.
און דאָ — סמבטיון פֿון גראַניט און דיונעס.
חבֿרים פֿרעגן: ‚וועמען זעסטו, וועמען?‘
— איך זע דעם נגבֿ־גײַסט און זינג, אַז מידבר זאָל פֿאַרנעמען:

צוויי

סמבטיון פֿון גראַניט, פּאָרפֿיר, אַלבאַסטער
און קופּערשטראָמען; טײַך פֿון ווילדער שטילקייט,
אין זונענוועגט קדמונישע געפּאַסטער,
וווּ אויסגעזויגן איז אַ טראָפּן קילקייט —
צעשנײַד מײַן וואָרט אין פֿליישגעפֿאַנג אויף שטיקער.
באַפֿרײַ געהיימע הימנען פֿון מײַן אָטעם
און זאָלב מײַן זעונג צו דערזען דײַן עיקר,
פֿאַרזיגלט אונטער זאַמדגעביין פֿון שבֿטים.
פֿאַרוואָר, איז מיר באַשערט אין מידבר שטאַרבן,
איז בלויז פֿון דאָרשט — נאָך דינסטע קלאַנגען,
אויסגעבענקטע פֿאַרבן.

דרײַ

ווער זאָגט, אַז מידבר איז אַ מידבר טאַקע?
ס'באַרירן ליפּן שווערבנדיקן תהילים.
דאָ ווײַנט אין לופֿט אַ קול: קול דממה דקה.
דאָ ווײַנען בערג. דאָ לויערן נפֿילים,
פֿאַרליבטע ווי אַ מאָל אין יונגע טעכטער,
וואָס האָבן פּלוצעם ווידער זיך באַוויזן
און רײַצן זיי מיט נאַקעטן געלעכטער.
נאָר צוגעקאָוועט זײַנען יענע ריזן
באַשטענדיק צו געשטיין, פֿאַלאַצן סדומער.
געפֿאַנגענע! מיך עגבערט זייער לײַדנשאַפֿט און יאָמער!

פֿיר

אין שימערדיקן זאַמד־סמבטיון שווימען
די מיידלעך. צו מצדה, עציון־גבֿר.
און פּלאַצט אַ סקאַלע, איז דער הילך אַ סימן:
ס'גערעט אַ הימלקינד אַ מין מאַנעווער,
זײַן קללה ווי אַ ברענעדיקן באַלקן
אַראָפּצושלײַדערן אין תהום! און ס'טרעפֿט זיך:
אַ לופֿטגעשטאַלט מיט אויגן, שוואַרצע פֿאַלקן,
דעריאָגט אַ זי. און מיט דער זי באַהעפֿט זיך — —
אַזוים־ביימער היטן ביידנס קולות.
דערציילן וועגן זייער ליבשאַפֿט בין איך ניט ביכולת.

א. סוצקעווער

פֿינף

חבֿרים פֿרעגן: ,ווען זעסטו ווידער?
און איז דײַן מידבר־זעונג ניט קיין פֿאטאַ־
מאָרגאַנאַ צווישן הייך און סאַמע נידער?׳
— ,איך זע דאָס צוזאָגלאַנד. אַ ניט געהאַטע
נבֿואה. זעלטן, זעלטן האָט זי חשק
אַנטפּלעקן זיך. אָן אויסנעם איז אַ דיכטער
וואָס קען אַליין זיך צינדן עמוד־אשיק
און זעטיקן זײַן פֿינצטערניש מיט ליכטער.׳
ס׳פֿאַלט צו די נאַכט. פֿאַרלאָשן דער צעכעסטער
סמבטיון פֿון גראַניט, פּאָרפֿיר, סמבטיון פֿון אַלבאַסטער.

זעקס

אַ פֿעלדשפּיטאַל בײַם נחל־צין. זאָל דאַכטן,
אַצינד איז רו. די שטערן טאַנצן באָרוועס
אין זאַמד. נאָר ס׳פֿירן ווײַטערדיקע שלאַכטן
מיט זיך אַליין אָט די וואָס האָבן נאָר וואָס
געשטילט דעם דאָרשט אין פֿײַער. זיי צוקאָפּן
דער ים־המלח. זיי צוקאָפּן וואָרע
יאָרטויזנטער. גאַלאָפּן. אַנטילאָפּן.
אַ שאָטן פֿון אַ ווילדער סאַלוואַדאָרע.
ווער קלײַבט אין מידבר זייער אוצר וווּנדן?
ס׳פֿאַרמאָגט די צײַט אַזוי פֿיל צײַט און זשאַלעוועט סעקונדן!

זיבן

די קליינע קראַנקן־שוועסטער פֿון די אַטלאַס־
געבערג, מיט חנעוודיקן נאָמען חמדה,
באַהויכט מיט באַלזאַם זעלנערישע פּאַטלעס.
צי קאָן אַ קליינע שוועסטער זײַן אַ פֿרעמדע?
גאולה־וואַנדן ברענען זיי ווי פּריסיק,
די זין פֿון פּוילן, תּימן, קאַסאַבלאַנקע.
גאולה־ברענגער זײַנען בלינד, אָנפּיסיק,
און חמדה איז אַ היילונג פֿאַר די קראַנקע.
(אַ היילונג, אָדער בעסער: אַן אילוזיע.)
אַנשטאָט פֿון בלוט — פֿון שמייכל אירן מאַכט זי אַ טראַנספֿוזיע.

אַכט

ס׳געצעלט — אַ דינער לײַוונט איבער ביקסן.
אַרום איז הויל. געהויל. ס׳דערמאָנט אַ חופּה.
אַ מידבר־קאַץ פֿאַרלירט אין זאַמד אָניקסן
בײַם כּלי־זמר־שפּיל . . . געקומען איז אַ טרופּע
פֿון תּל־אָבֿיבֿ צום לאַנד פֿון כּדרלעומר,
דערמוטיקן מיט הײַטערן ספּעקטאַקל
אין פֿעלדשפּיטאָל זיך ראַנגלענדיקע טרוימער.
נאָר ס׳גיט אַ ברי מיט לעצטקייט און סך־הכּל
אַ זעלנערשטים און ס׳פּלאַצט אַ מאַנדאָלינע:
— אַלוף שׂדה, זײַ מוחל... האָב געפּטרט סתּם אַ מינע...

א. סוצקעווער

נײַן

די קלײנע חמדה קניט פֿאַר אים צעטומלט:
— ,ניטאָ מער סעדיה... מיטן צװיבער-טעפּעך
געקומען אַזש פֿון בבֿל. האָט אַנומלט
פֿאַרטרױט אַ סוד: פֿון דײַנע ליפּן שעפּ איך
גענאָד און חלום — ס'איז געװען מיט װאָכן
צוריק, װען ס'האָט אַ בת-קול דורכן ראַדיאָ
צעשניטן אַדלערס מיטן קלאַנג: נ צ ח ו ן!
טאָ שפּילט, חבֿרים, פֿאַרן גוטן סעדיה.
אַ זעלנער, פֿלעגט ער זאָגן, דאַרף זיך מיִען
צו זײַן אַ פֿליג: אי גײן, אי לױפֿן קאָפּ-אַראָפּ, אי פֿליִען.'

צען

באַלאַדן שױן דער אײזל. איצטער שפּאַנט'ן
קײן סדום, און מאָרגן, חבֿר, צו מצדה.
(װעל ענדיקן דערװײַל מיט יענע קאַנטן
מײַן איצטיקע פּאָעמע צי באַלאַדע.)
לבֿנה-זײגער דרײט אַלץ נענטער, נענטער
אַ פֿאָספֿאָרישן װײַזער צום באַגינען.
אַ טױטער טײטלבױם. אַ זאַלץ-פֿאַרברענטער.
זײַן שאָטנקנעכט האָט אױפֿגעהערט אים דינען.
דועל פֿון שלאַנג און מידבר-קאַץ. געניו װער
באַלײדיקט האָט זיך — װײס איך ניט. נאָר מידבר-קאַץ איז גובֿר.

עלף

דער בלעמדיקער אייזל, וואָס האָט קודם
געטראָגן ווי אַ פּערלבאַנד זײַן משׂא,
פֿאַרשפּיצט אַן אויער: עפּעס הערט ער סודען.
אַ טויטן־שאַרבן האָט אַזאַ גרימאַסע.
געגענט אַ מלאך מיט אַ שווערד פֿון דימענט
און צווינגט דעם אייזל אויסטערלישע מעשׂים?
ער שטעלט זיך דיבאָם. סײַדן מיט אַ רימענט...
און פּלוצעם — אוים באַגינען. האַלט! ניט שמײַס אים:
אַ שאַרעניש; אַ כמאַרעניש; אַ מורא.
ס׳וועט באַלד זיך איבערקערן סדום און אונטערגיין עמורה!

צוועלף

ניטאָ די זון, וואָס האָט אין אירע פֿעדעם
פֿאַרשפּונען שוין אַ האַלבע פּאַנאָראַמע.
אַ וואָלקן, וואָס זײַן עק איז הינטער אדום...
אַ רוישנדיקע שאַרע ליקוי־חמה...
אָהוי, ניט זון־פֿאַרטונקעלונג, ניט וואָלקן —
אַ הייזעריקער היישעריק, שוואַרצפֿלאַמיק!
ניטאָ קיין פּאַנצער קעגן זײַנע פּאָלקן.
אַ שטורעם וועט ניט פּענטען זײַן דינאַמיק.
ווי לייבן אונטער קריגערישע רײַטער
מיט בלאָזטרומייטן — זײַן געיאָג. און יעדער בלאָז — אַ שײַטער.

א. סוצקעווער

דרײַצן

אַ קאַלכאויוון איז הינטער אים די געגנט.
אַ לוינקנעכט איז דער טויט אַליין בײַם שׂררה.
און זײַנע זעגן זעגן אומגעזעגנט
אַראָפּ פֿון יעדן שאָטן ס׳ביסל קאָרע.
אַ שנייִק־ווײַסן, אָן געצווײַג און זאָמען,
לאָזט איבער אָן אָזים אָקערשט גרינעם
דער היישעריק. ער לאָזט אין מידבר תּהומען.
אַ פּאַלמע בעט גענאָד... כאַ־כאַ, בחינם.
צו אים געהערט אַ גראָז די גריים אַ לינדזל.
אַ דאָרן בײַ אַ שלאַנגענהייל. יבשה. וואַסער. אינדזל.

פֿערצן

„בן־אָדם, ווילסט מלחמה־קונסט פֿאַרשטיין מער,
דײַן שלאַכט זאָל זײַן אַ בראַווע, ניט אומזיסטע —
לאָז איבער, ווי איך האָב געלאָזןביימער,
די שׂונאים דײַנע, נאַקעט אין דער וויסטע.׳
אַזאַ געזעץ זאָגט אָן דער שלינגער, צופּער,
געשטיצט פֿון זײַנע פֿליִענדיקע טאַנקען.
און באַלד איז דזשינגגים־כאַן צעשמאָלצן קופּער,
מיליאָנען זײַנע זעלנער צאַנקען, צאַנקען.
און בעדויִנער שלאָגן צו מיט שטעקנס
און קלײַבן זיי אויף מאָלצײַטן אין דזשאַרעס, טעפּ און בעקנס.

פֿופֿצן

באַפֿרײַט פֿון היישעריק־היפּנאָז און צוויבער,
דער אייזל, נײַ־געבוירן, אײַלט געלויפֿיק.
צוריק דער הימל זאַלציק־זוניק־זויבער,
און ערגעץ קלאַפּט אַ קוואַל — דער שטילקייטס דפּק.
לוטס ווײַב זעט אויס אַ לאָמע באָבע יאַכנע,
געהויבן אויפֿן זאַלצבאַרג צווישן ציגן.
מיר קומען צו אַ הייל. די מידע מחנה,
צוזאַמען מיטן לייענער, וועט ליגן
אַצינד אין הייל, אַ דיכטער וועט זיי היטן
און אָטעמען דאָס קאַלטע ליכט פֿון אירע סטאַלאַקטיטן.

זעכצן

ס'איז נײַנצנטער אַפּריל. יאָר נײַנצן הונדערט
און פֿערציק נײַן. דרײַ נײַנען מיסטעריעזע.
מצדה! נײַנען טרעפֿן זיך פֿאַרוווּנדערט
געבונדן מיט די קינדער פֿון דײַן גזע...
האָסט אויסגעשטרעקט אַ ברודערהאַנט, אַ שטעגל,
צו געטאָ־קעמפֿער, דיכטער נע־ונדע
און זעלנער... אַלע זײַנען עולה־רגל
צו דײַנע הייכן, מורדישע מצדה.
עס גייען הענט, געביינען און געלענקען
פֿאַרמוסקלט אין דײַן אינגעווייד און אויפֿגעלעבט פֿון בענקען!

א. סוצקעווער

זיבעצן

א רויטע זידונג ווי דאָס בלוט פֿון זכריה
איז אײַנגעזאַפּט אין פֿעלדז, אין אַל זײַן חומר.
דעם שונאס קאַטאַפּולט און באַליסטאַריע...
קאַזאַרמעס וואָס געהערט האָבן צו רוימער...
נאָר איבער זיי, ווו ס׳האָבן זיך געקוילעט
קנאים, גליט אַ גילדענע מגילה
מיט מענטשנווערטער אײַנגעשניטן בולט
פֿון ווארשע, פֿון מצדה אויף דער מילע.
אַ פּוילישער, געקלאַמערט צו זײַן היים־עול,
אַ נײַער עולה, זינגט צו בן־יאירן: ,זאָג ניט קיין מאָל — — —!׳

אַכצן

אַ קלאַפּ אין אַקסל. איבעריק צו קלערן —
אַלוף שׂדה! געקומען דעפּילאַדיש
פֿון קעניג־פּאַלאַץ. און איך זע דורך טרערן:
זײַן פּנים איז פֿון זעלבן פֿעלדז — מצדיש,
נאָר זײַנע ים־סוף־אויגן זײַנען גריבער.
(דעם שונא אין זיך קאָן ער ניט באַזיגן.)
ער סאַלוטירט. און ס׳גיט אַ זאָג דער גיבור:
— ,פּאָעט, ווי הויך דײַן יידיש איז געשטיגן!׳
געווען דאָס זײַנען אויף מצדהס בלאַקן
די לעצטע שיינע ווערטער, וואָס איך האָב געהערט פֿון ,זקן׳.

אַנטקעגןביידן טויטער ים. אַ זעגל
דערנענטערט זיך צום באָרטן פֿון יהודה.
אַ רעגן, ווײַס־און־בלוי, איז עולה־רגל
און שפּרייט אַ שפּרײַ, אַ הײלנדיקע רו דאָ.
און האַנט אויף אַקסלביידע שווײַגן לויטער
געהאָרכיק צו דעם אַנדערנס מחשבֿות:
דער טויטער ים וועט מער ניט זײַן קיין טויטער,
נאָר בלײַבן וועט אין האַרץ אַ ים־המות — —
יהודה־בערג און פֿלוינען שטוינען, שטוינען:
אַ פֿרילינג־רעגן ווײַס־און־בלוי. מיר בענטשן זײַנע קרוינען!

א. סוצקעווער

קורצע
דערקלערונגען

אַבֿרהם סוצקעווערס פּאָעמע גײַסטיקע ערד האָט פֿאַרן אייגנטלעכן העלד טאַקע די דאָזיקע גײַסטיקע ערד גופֿא — ארץ־ישׂראל. די פּאָעמע באַשטייט פֿון דרײַ טיילן מיט אַן עפּילאָג, וואָס יעדער פֿון זיי שילדערט אַ סטאַדיע פֿון דער דראַמאַטישער אויפֿקום־געשיכטע פֿון מדינת ישׂראל. אויפֿן ים, בײַם געבורט פֿון לעגענדעס ווײַזט אַ גרופּע עולים פֿון דער שארית־הפּליטה אויפֿן וועג צו זייער אויסגעבענקטן לאַנד און מאָלט אויס זייער טראַגישן נאָענטן חורבן־עבֿר. די סאַברעס בלײַען שילדערט ארץ־ישׂראל אינעם לעצטן פּעריאָד פֿונעם בריטישן מאַנדאַט, די צײַט פֿונעם דיפּלאָמאַטישן און טעראָריסטישן קאַמף פֿאַר דער שאַפֿונג פֿון דער ייִדישער מלוכה, און דער קאַפּיטל פֿאַרענדיקט זיך דעם 29סטן נאָוועמבער 1947, ווען די פֿאַר־אייניקטע נאַציעס האָבן דאָס אָנערקענט אין פּרינציפּ און האָבן באַשלאָסן צו שאַפֿן אַ ייִדישע מלוכה אין אַ טייל פֿון פּאַלעסטינע. אַ חלום פֿון אַ גאָלדשמיד ווײַזט די ערשט אויפֿגעקומענע מדינה אין געראַנגל פֿאַר איר קיום בעת דער אומאָפּהענגיקייט־מלחמה פֿון 1948. דער עפּילאָג איז געווידמעט דעם אָקערשט פֿאַרנומענעם נגבֿ; ער שפּילט זיך אָפּ שוין נאָכן פֿאַרענדיקן די מלחמה, און זײַן הויכפּונקט איז די פֿײַערונג פֿון דעם 6טן יאָרטאָג פֿון וואַרשעווער געטאָ־אויפֿשטאַנד (19טער אַפּריל 1949) אויף די היסטאָרישע חורבֿות פֿון מצדה.

אויפֿן ים, בײַם געבורט פֿון לעגענדעס*

1, 3: אָדיסייע — די אַלט־גריכישע עפּאָפּעע וועגן די וואַנדערונגען פֿונעם העלד אָדיסעוס איבערן מיטללענדישן ים אויף זײַן וועג אַהיים נאָך דעם ווי דער גריכישער חייל האָט אײַנגענומען די שטאָט טראָיע. רעמיניסצענצן פֿון אָט דער אוראַלטער ים־לעגענדע באַגעגענען זיך אין דעם גאַנצן קאַפּיטל.

3, 10: פּאַטריאַ — פֿאָטערלאַנד (לאַטײַן).

4, 3: קענטאַווער — האַלב מענטש, האַלב פֿערד (גריכישע מיטאָלאָגיע).

5, 4: מאָנפּאַרנאַס — אַ שטאָטטייל פֿון פּאַריז, ביז ניט לאַנג — קינסטלער־צענטער.

5, 9: גרויסער פֿלעמער — געמיינט רובענס.

13, 8: פּאָסיידאָן — גאָט פֿון ים בײַ די גריכן, האָט גערודפֿט אָדיסעוסן אין זײַנע וואַנדערונגען.

די סאַברעס בלײַען

1, 1: שייך־אַברעק — אַראַבישער נאָמען פֿונעם אָרט, וווּ עס געפֿינט זיך דער קיבוץ אלונים, דרום־מיזרח פֿון חיפֿה.

2, 4: אַלעקסאַנדער זײַד — איינער פֿון די גרינדער פֿון דער שומרים־זעלבשוץ אין ארץ־ישׂראל בשעת דער צווייטער עליה. געלעבט אין קיבוץ אלונים און דאָרט אומגעקומען בשעת ייִדיש־אַראַביש־ענגלישע קאַמפֿן אין 1938.

---

* דער ערשטער (שוואַרצער) ציפֿער באַצייכנט די סטראָפֿע, דער צווייטער ציפֿער — די שורה.

6, 1: נחל קישון — אַ טײַכל אין מערבֿ־טייל פֿון עמק יזרעאל. בײַ זײַנע ברעגן האָבן די ישׂראל־שבֿטים מנצח געווען די כּנענים, ווי דאָס איז באַזונגען אין שירת־דבֿורה (שופֿטים, קאַפּ׳ ה).

7, 8: אצלניקעס — מיטגלידער פֿון דער רעוויזיאָניסטישער קאַמף־אָרגאַניזאַציע אירגון צבֿאי לאומי.

9, 9: פֿראַנסיס זשאַם — פֿראַנצייזישער דיכטער.

15, 1: ווילִיע — דער טײַך, וואָס אויף זײַן ברעג שטייט ווילנע.

20, 2: יעסיעני, סערגיי — רוסישער פּאָעט (1925-1895).

20, 7: דזשינגיס־כאַן — גרינדער פֿון דער מאָנגאָליש־טאָטערישער אימפּעריע (1227-1155).

24, 9: פּלמח (פּלוגת מחץ) — אַ ייִדישע קאַמף־אָרגאַניזאַציע אין ארץ־ישׂראל.

28, 8: בן־בוזי — דער נבֿיא יחזקאל. די זעונג וועגן טויטע ביינער, וואָס ווערן צוריק לעבעדיק, געפֿינט זיך אין זײַן ספֿר, קאַפּ׳ ל״ז.

31, 8: מיעדני וואַדניק („דער קופּערנער רײַטער״) — אַ פּאָעמע פֿון א. ס. פּושקין.

36, 1: סאַברעס — בוימאַרטיקע קאַקטוסן, וואָס מען פֿלאַנצט פֿון זיי לעבעדיקע פֿאַרצוימונגען אין ארץ־ישׂראל.

42, 9: קעפֿיִאַ — אַראַבישער קאָפּבאַדעק (אַ טוך, וואָס לאָזט זיך אַראָפּ פֿונעם קאָפּ אויף די אַקסלען).

42, 10: עגאַל — טאָפּלטער רינג פֿון שוואַרצן געפֿלאָכטענעם שנור, וואָס האַלט אײַן די קעפֿיִאַ אויפֿן קאָפּ.

50, 10: אייזיק מאיר — דיק, איינער פֿון די ערשטע בעלעטריסטן אין ייִדיש (ווילנע, 1893-1814).

52, 7: ליקל — געסל (ארץ־ישׂראל־ייִדיש).

56, 7: בוטשאַנען — בושלען.

61, 10: בראַברע — מוטיק.

64, 3: בוטער — אָפּגעזונדערט פּויעריש הויז מיט זײַן באַלעבאַטישקייט.

64, 6: נאַראָטש — אַן אָזערע אין ווילנער קאַנט, אַ פּאַרטיזאַנער־צענטער בעת דער דײַטשער אָקופּאַציע.

אַ חלום פֿון אַ גאָלדשמיד

1, 1: זע „די סאַברעס בליִען״, סטראָפֿע 49.

6, 9: מגידו (אין עמק יזרעאל), בית־שערים (אין איצטיקן שייך־אַברעק), תּל־קסילה (לעבן תּל־אָבֿיבֿ) — ערטער פֿון אויסגראָבונגען סוף פֿערציקער יאָרן.

7, 1: קומראַן — אַן אָרט אין מידבר יהודה, לעבן ים המלח, וווּ מען האָט אין 1947 און שפּעטער געפֿונען די באַרימטע ייִדישע מגילות פֿון סוף בית־שני־תּקופֿה.

7, 2: כאַמסין (אַראַביש) — טרוקענער הייסער מידבר־ווינט אין ארץ־ישׂראל.

7, 3: וואַדי (אַראַביש) — טרוקענער טײַך־געלעגער.

7, 5: די זין פֿון ליכט — איינע פֿון די געפֿונענע קומראַן־מגילות באַשרײַבט די מלחמה פֿון די בני־אור (זין פֿון ליכט) קעגן די בני־חושך (זין פֿון דער פֿינצטערניש), וואָס דאַרף פֿאָרקומען באחרית הימים. קלף — פּאַרמעט.

8, 4: דזשעבל (אַראַביש) — באַרג.

11, 1: באַווײַזן ניט רויזן, ווען עס ברענען וועלדער — ציטאַט פֿון „לילאַ ווענעדאַ״, דראַמע פֿון פּוילישן דיכטער יוליוש סלאָוואַצקי (1849-1809).

12, 8: מיסגאַד — מוסולמענישער בית-תּפֿילה (מעטשעט).

18, 4: נאַבסאָל (ליטווישער לאָקאַליזם) — צו וואָס.

18, 9: דזשאַמע — מוסולמעניש געבעטהויז.
אײַן די קעפֿיַאַ א|יפֿן קאָפּ.

24, 10: סע לאַ גער (פֿראַנצייזיש) — „ס'איז מלחמה".

28, 7: פּיאָשן — מכשירים צו גראָבן ערד.

32, 10: ליקלעך (ארץ-ישׂראל-ייִדיש) — געסלעך.

35, 8: מטרוניתא — קבלה-געשטאַלט, סימבאָל פֿון ווײַבלעכן עלעמענט.

ע פּ י ל אָ ג

3, 3: קול דממה דקה — דער שטילער, לײַכטער ווינט-געוויי, אין וועלכן גאָט האָט זיך אַנטפּלעקט פֿאַר אליהו הנבֿיא בײַם באַרג חורבֿ (מלכים א', 12).

3, 4: נפֿילים — לעגענדאַרע פֿאַר-מבולדיקע ריזן, געבוירענע פֿון דער באַהעפֿטונג פֿון גאָטס זין (מלאכים) מיט מענטשלעכע טעכטער (בראשית ו, 1-4).

6, 8: סאַלוואַדאָרע — אַ הויכער מידבר-בוים, וואָס וואַקסט אַרום דעם ים המלח.

7, 1: אַטלאַס — בערג אין צפֿון-אַפֿריקע.

8, 5: כּדורלעומר — דער אָנפֿירער פֿון דער אַרמיי פֿון פֿיר מלכים, וואָס האָבן אָפּגעהאַלטן אַ נצחון איבער סדום, עמורה און זייערע פֿאַרבינדעטע אין די צײַטן פֿון אַבֿרהם אָבֿינו (בראשית י"ד).

9, 2: צויבער-טעפּעך — אַזוי האָט מען אַ נאָמען געגעבן די אָפּעראַציע פֿון אַריבערפֿירן קיין מדינת ישׂראל מיט עראָפּלאַנען די ייִדן פֿון תּימן און אַנדערע אַראַבישע לענדער.

11, 1: בלעמדיקער — פֿון בלעם בן-בעור, דעם באַקאַנטן פֿון חומש זעער און מכשף. עס איז באַוווּסט דער עפּיזאָד מיט בלעמס אייזלטע, וואָס האָט דערזען אַ מלאך מיטן אויסגעצויגענעם שווערד און ניט געוואָלט פֿירן ווײַטער איר באַלעבאָס (במדבר כ"ב, 22-32).

14, 7: דזשינגיס-כאַן — דער דיכטער פֿאַרגלײַכט די היישעריק-כמאַרע צו די פֿאַרוויסטנדיקע חיילות פֿונעם מאָנגאָליש-טאָטערישן באַהערשער דזשינגיס-כאַן.

15, 5: לוטס ווײַב — לעבן דעם לעגענדאַרן אָרט פֿון סדום באַווײַזט מען אַ זאַלץ-זײַל, וואָס גילט ווי דער זעלבער, אין וועלכן עס האָט זיך פֿאַרוואַנדלט לוטס ווײַב (בראשית י"ט, 27).

16, 3: מצדה — פֿעסטונג איבערן ים המלח, ווו די לעצטע קנאָים-קעמפֿער קעגן רוים בעתן גרויסן אויפֿשטאַנד פֿון 66-73 זײַנען נאָך אַ לאַנגער העלדישער פֿאַרטיידיקונג באַגאַנגען קאָלעקטיוון זעלבסטמאָרד אין אַפּריל 73.

17, 3: קאַטאַפּולט — שלײַדער-מאַשין אין אַלטערטום; באַליסטאַריע — אָפּטיילונגען פֿון באַליסטעס — שלײַדער-מאַשינעס פֿון אַן אַנדער טיפּ.

17, 8: מילע — אויף מילע-גאַס 18 אין וואַרשע האָט זיך געפֿונען דער שטאַב פֿונעם געטאָ-אויפֿשטאַנד. די פֿאַרטיידיקער פֿונעם בונקער, בראש מיט מרדכי אניעלעוויטשן, ווען די דײַטשן האָבן אַרײַנגעלאָזט אין בונקער גיפֿטיקע גאַזן, זײַנען באַגאַנגען זעלבסטמאָרד דעם 8טן מײַ 1943.

17, 10: בן-יאיר — אליעזר בן-יאיר, דער אָנפֿירער פֿון די מצדה-פֿאַרטיידיקער; „זאָג ניט קיין מאָל" — די ערשטע ווערטער פֿון הירש גליקס „ווילנער פֿאַרטיזאַנער-הימען".

מ. אַסטור

אינהאַלט

אויפֿן ים, בײַם געבורט פֿון לעגענדעס / זײַט 9

די סאַבּרעס בלײַען / זײַט 39

אַ חלום פֿון אַ גאָלדשמיד / זײַט 91

עפּילאָג / זײַט 121

קורצע דערקלערונגען (מ. אַסטור) / זײַט 135

געזעצט און געדרוקט בײַ
מאַרסטין פּרעס, אינק',
228 איסט 45 סט', ניו-יאָרק
אייגנטימער: י. לאָנדאָן